

**Az alapvető jogok biztosának
Jelentése
az AJB-4152/2012. számú ügyben**

Előadó: dr. Zemplényi Adrienne

Az eljárás megindulása

A 2012-es évben „A Munka Méltósága” címmel alapjogi projektet indítottam, amelynek keretében a leginkább veszélyeztetett társadalmi csoportok jogainak a munka világában történő érvényesülését, az állami szerepvállalást a foglalkoztatás területén, a „méltó” munkához való jog összefüggéseit kívántam áttekinteni. A projekt keretein belül – különös tekintettel arra, hogy a feladat- és hatáskörömet megállapító törvény¹ rögzíti, hogy az alapvető jogok biztosa tevékenysége során megkülönböztetett figyelmet fordít a gyermekek jogainak védelmére – fontosnak tartottam megvizsgálni azt is, hogy a foglalkoztatás területén érvényre jutnak-e a gyermeki jogok, a munka világában érvényesül-e a nemzetközi dokumentumokban rögzített, a gyermekeket megillető fokozott védelem.

A gyermekmunkával kapcsolatos ombudsmani vizsgálat elrendelését emellett azért is tartottam szükségesnek, mert 2010-ben átfogó vizsgálatot folytattam a hazai gyermekmunka jelenségével, az annak feltárása és visszaszorítása érdekében tett hatósági intézkedésekkel kapcsolatban, és vizsgálati jelentésemben – a feltárt hiányosságok alapján – ajánlásokat fogalmaztam meg a jogszerű foglalkoztatás szabályainak ellenőrzésére akkor hivatott állami szerv, az Országos Munkavédelmi és Munkaügyi Főfelügyelőség felé. Így tehát – jelen eljárásom során – azt is át kívántam tekinteni, hogy a munkaügyi ellenőrzés terén megvalósultak-e a korábbi jelentésben megfogalmazott ajánlások, változott-e a gyermekek jogait sértő visszaszorítási gyakorlat, növekvő vagy csökkenő tendenciát mutat-e a gyermekek illegális foglalkoztatása.

Mindezekre tekintettel, az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (Ajbt.) 18. § (4) bekezdése alapján hivatalból vizsgálatot indítottam. A vizsgálat eredményes befejezése érdekében az Ajbt. 21. § (1) és (2) bekezdése alapján tájékoztatást kértem a Nemzeti Munkaügyi Hivatal főigazgatójától.

Az érintett alapvető jogok és alapelvek

- A jogállamiság elvéből fakadó jogbiztonság követelménye, valamint a tisztességes eljáráshoz való jog (Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés: *„Magyarország független, demokratikus jogállam.”*);
- A gyermek védelemhez és gondoskodáshoz való joga. (Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdés: *„Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.”*);
- A gyermekmunka tilalma (Alaptörvény XVIII. cikk (1) bekezdés: *„Gyermekek foglalkoztatása – testi, szellemi és erkölcsi fejlődésüket nem veszélyeztető, törvényben meghatározott esetek kivételével – tilos.”*)

Az alkalmazott jogszabályok

- 1991. évi LXIV. törvény a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről (a továbbiakban: Gyermekjogi Egyezmény)
- 2000. évi LXIX. törvény a foglalkoztatás alsó korhatáráról szóló, a Nemzetközi

Munkaügyi Konferencia 1973. évi 58. ülészakán elfogadott 138. számú Egyezmény kihirdetéséről

- 2001. évi XXVII. törvény a gyermekmunka legrosszabb formáinak betiltásáról és felszámolására irányuló azonnali lépésekről szóló, a Nemzetközi Munkaügyi Konferencia 1999. évi 87. ülészakán elfogadott 182. számú Egyezmény kihirdetéséről
- Az Európai Szociális Karta kihirdetéséről szóló 1999. évi C. törvény
- 1996. évi LXXV. törvény a munkaügyi ellenőrzésről (Met.)
- A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény (Köt.)
- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény (Nkt.)
- A szakképzésről szóló 2011. évi CLXXXVII. törvény (Szt.)
- A Nemzeti Munkaügyi Hivatalról és a szakmai irányítása alá tartozó szakigazgatási szervek feladat és hatásköréről szóló 323/2011. (XII. 28.) Korm. rendelet

Előzmények

2010-ben sajtóértesülés alapján, miszerint az M7-es autópálya Zalakomár és Nagykanizsa között épülő szakaszának munkaügyi ellenőrzése során, az Országos Munkavédelmi és Munkaügyi Főfelügyelőség (továbbiakban: OMMF) Nyugat-Dunántúli Munkaügyi Felügyelősége gyermekkorú munkavállalókat talált,² hivatalból vizsgálatot indítottam.

Mivel a korábbi ombudsmani gyakorlatban ilyen jellegű vizsgálatra nem került sor, ezért fontosnak tartottam, hogy a hazai gyermekmunka jelenségéről, annak méreteiről, illetve a feltárása és visszaszorítása érdekében tett hatósági intézkedésekről átfogó képet kapjak. Eljárásom célja elsősorban annak megismerése volt, hogy a hatályos jogi szabályozás alkalmas-e arra, hogy megvédje a gyermeket az ilyen jellegű kizsákmányolással szemben, másrészt arra is kíváncsi voltam, hogy az állami szervek – amennyiben tudomásukra jut – milyen módon járnak el, hogyan kezelik, milyen intézkedéseket hoznak azon kiskorúak védelme érdekében, akik gyermekként munkát vállalnak. Eleget tesznek-e azoknak a kötelezettségeknek, amelyeket a nemzetközi és a hazai jogi szabályozás előír számukra.

A gyermekek munkáltatása többnyire látens módon történik, ezért vizsgálatom során komoly nehézséget jelentett, hogy a jelenségről hogyan szerezhetek megfelelő, tényszerű információkat. Az ombudsmani intézmény fennállása óta olyan beadvány, amelyben a gyermekek munkáltatását sérelmezték volna, sem az érintett kiskorúak részéről – akár ezzel kapcsolatos tudatlanságuk, akár kiszolgáltatottságuk miatt –, sem a gyermekek védelmére hivatott szervek részéről nem érkezett. Így nem voltak olyan közvetlen, az illegális foglalkoztatás módjára, természetére, mértékére utaló információim, amelyekre az eljárásomat alapíthattam volna. Ennek következtében vizsgálatom elrendelésekor igen csekély, kizárólag a sajtó által közreadott információ állt a rendelkezésemre. A tényállás pontos megállapítása és a konkrét jogsérelem feltárása érdekében először tájékoztatást kértem az ellenőrzést végző munkaügyi felügyelőségtől. A helyi szerv mellett megkerestem az OMMF elnökét is, akitől arra vonatkozóan kértem információkat, hogy országos szinten a felügyelőségek milyen gyakorisággal találkoznak gyermekkorú munkavállalókkal és esetükben hogyan folytatják le az eljárást. A vizsgálati megállapítások mellett kértem a keletkezett dokumentumok megküldését is. Az iratokba történő közvetlen betekintést azért tartottam szükségesnek, mivel elsősorban azokból – a helyszíni jegyzőkönyvekből, a felvett tanúmeghallgatásokból, a hatóságok egymás közötti levelezéséből – kívántam megállapítani, hogy a felügyelőségek ismerik-e a gyermekmunka tilalmára és a gyermekekre vonatkozó speciális szabályokat és az ellenőrzés, majd a későbbiekben a hatósági eljárás során figyelembe vették-e az érintett gyermekek érdekeit. A foglalkoztatási jogviszonyok

ellenőrzésére hivatott szervek mellett megkerestem a gyermekek védelméért felelős szerveket is; a területileg illetékes jegyzőt és a gyermekjóléti szolgálatot.

Az OMMF elnöke megkeresésemre arról tájékoztatót, hogy nincsenek speciális, kifejezetten a gyermekek esetében alkalmazható eljárási rendszabályok, így ha a helyszíni ellenőrzés kiskorú foglalkoztatását észleli, az ellenőrök a „szokásos”, felnőtt munkavállalóknál alkalmazott módon járnak el. Bár a felügyelők törekednek arra, hogy a gyermek számára is érthető módon adjanak tájékoztatást a jogairól, illetve, hogy a kiskorú meghallgatása a szülők jelenlétében történjen, erre azonban nincs mindig lehetőség. A konkrét ügyben az iratok alapján megállapítottam, hogy a gyermek meghallgatásról készült helyszíni jegyzőkönyv semmilyen utalást nem tartalmaz arra vonatkozóan, hogy a gyermeket számára érthető módon tájékoztatták volna a jogairól, illetve azt is, hogy a gyermek édesapja – mindazok ellenére, hogy szintén az autópálya építésén dolgozott, s a helyszíni ellenőrzés során őt is meghallgatták – a gyermekének meghallgatásakor nem volt jelen.

Az OMMF által megküldött iratokból az is megállapíthatóvá vált, hogy az ellenőrzést végző munkaügyi felügyelőségek – a jogszabályi rendelkezések hiányában – azzal kapcsolatban is bizonytalanok, hogy a kiskorúak jogellenes foglalkoztatását kell-e jelezniük a gyermekvédelmi hatóságnak. Általában az „eset súlya”, azaz a kiskorú életkora alapján, ad-hoc módon döntenek el, hogy értesítik-e a gyermek védelmére hivatott szerveket, vagy sem. A vizsgált esetben a gyermek *tényleges tartózkodási helye* szerint illetékes jegyző vagy gyermekjóléti szolgálat értesítésére egyáltalán nem került sor – mindazok ellenére, hogy azt a megyei gyámhivatal, több mint egy hónappal az ellenőrzést követően kérte. További egy hónap múlva a munkaügyi felügyelőség a gyermek *bejelentett lakcíme* szerint illetékes gyámhivatalt értesítette.

A Gyermekjogi Egyezmény 3. cikke rögzíti, hogy a szociális védelem köz- és magánintézményei, a bíróságok, a közigazgatási hatóságok és a törvényhozó szervek minden, a gyermeket érintő döntésükben a *gyermek mindenképp felett álló érdekét* veszik figyelembe. A Gyermekjogi Egyezmény része a hatályos magyar jognak, így rendelkezései nemcsak nemzetközi jogi kötelezettségeket eredményeznek, hanem azokat a hazai jogalkotó, jogalkalmazó szervek is kötelesek alkalmazni. Ez az elv a munkaügyi felügyelőséget is arra kötelezi, hogy eljárása során, döntéseiben minden esetben a gyermek mindenképp felett álló érdekét tartsa szem előtt, juttassa érvényre.

Eljárásom során azonban megállapítottam, hogy a munkaügyi szervek eljárására irányadó törvények, sem más jogszabályok nem tartalmaznak olyan speciális szabályokat, amelyek egyértelmű útmutatást adnának arra, hogy milyen eljárásrendben kell végrehajtani az ellenőrzést, a kiskorú meghallgatását, illetve mikor és mely szervnek kell jeleznie a gyermek munkáltatását. Mindezek alapján megállapítottam, hogy az a tény, hogy nincs olyan hatályos jogi norma, mely a kiskorúak védelme érdekében tartalmazza a gyermekkorú személyek munkavégzésének ellenőrzése során követendő eljárást, illetve a felügyelőség jelzési kötelezettségét, egyrészt a nemzetközi kötelezettségek és a belső jog összhangja, másrészt a gyermeki jogok tekintetében a gyermekeket az állam és a társadalom részéről megillető, kiemelt védelemhez és gondoskodáshoz való joga tekintetében alapjoggal összefüggő visszásság közvetlen veszélyét idézte elő.

Vizsgálati megállapításaimat, a feltárt hiányosságokat az AJB-4147/2010. számú jelentésemben foglaltam össze. Jelentésemben – többek között – kezdeményeztem az OMMF elnökénél, hogy vizsgálja felül az irányítása alá tartozó munkaügyi felügyelőségek eljárási gyakorlatát abban az esetben, amikor ellenőrzésük során illegális gyermekmunkával találkoznak, illetve hívja fel munkatársai figyelmét a gyermekek mindenképp felett álló érdekének a munkaügyi eljárás során történő érvényesítésére.

„A Munka Méltósága” projekt keretében indított utóvizsgálatom keretében – különös figyelemmel arra, hogy az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény 1. § (2) bekezdésének a) pontja szerint az alapvető jogok biztosa tevékenysége során megkülönböztetett figyelmet fordít a gyermekek jogainak védelmére – ismételten át kívánom tekinteni a gyermekek *illegális foglalkoztatásának* (szülői engedély vagy munkáltatói bejelentés hiányában történő foglalkoztatás, gyermekkorúak foglalkoztatása) hazai helyzetét. Eljárásom célja elsősorban annak feltárása, hogy a munkaügyi ellenőrzés terén megvalósultak-e a korábbi jelentésben megfogalmazott ajánlások, változott-e a gyermekek jogait sértő visszaellenőrzési gyakorlat, növekvő vagy csökkenő tendenciát mutat-e a gyermekek illegális foglalkoztatása.

Nemzetközi kitekintés

A gyermekmunka vége elérhető közelségben című, 2006-os globális jelentésében a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (továbbiakban: ILO) beszámol arról, hogy „2004-ben 218 millió gyermek volt a gyermekmunka csapdájában, közülük 126 millióan kockázattal járó munkát végeztek... Ugyanakkor az utóbbi négy év alatt a gyermekmunkások száma globálisan 11 százalékkal csökkent, ugyanez az érték a kockázattal járó munkát végzők gyermekek körében 26 százalék. Az 5 és 14 év közötti korcsoport esetében a kockázattal járó munka mértékének csökkenése még magasabb, 33 százalék volt.” Ezen becslések azonban nem fedik le azokat a gyerekeket, akik rendszeres, nem gazdasági jellegű tevékenységet végeznek, például akik teljes munkaidőben ház körüli munka jellegű szolgálatot teljesítenek a szüleik vagy gondviselőik háztartásában. Az adatok többsége a fejlődő országokra vonatkozik, de a fejlett, iparosodott országokban is nagy számban előfordul a gyermekmunka. Az ILO 2002-es *A Gyermekmunka nélküli jövő* című, globális jelentése világosan meghatározza az eltörölni kívánt gyermekmunka határait. A „gyermekmunka” kifejezés nem tartalmazza az összes olyan jellegű tevékenységet, amelyeket 18 év alatti gyermekek végeznek. Sok gyerek végez olyan munkát, amely teljes mértékben harmonizál a nevelésével és testi és szellemi képességei kibontakoztatásával, nagyon eltérő körülmények, feltételek között. A 138. és 182. sz. egyezmények rendelkezései alapján a jelentés a gyermekmunka három kategóriáját jelöli meg eltörölendőként.

1. Olyan munka, amelyet a hatályos nemzeti jogszabályok szerint az ilyen jellegű munkavégzésre vonatkozó alsó korhatárnál fiatalabb gyermek végez el.
2. Az úgynevezett kockázattal járó munkavégzés, amely veszélyezteti a gyermek fizikai, mentális és erkölcsi jólétét.
3. A gyermekmunka legrosszabb formái, amelyek nemzetközi meghatározásban: a rabszolgaság, a gyermekkereskedelem, az adórszolgaság és a kényszmunka egyéb formái, a gyermek kényszer- vagy kötelező besorozása fegyveres konfliktusokban való bevetésük érdekében, a prostitúció és a pornográfia, valamint a gyermekek illegális tevékenységekben való részvétele.

A jelentés kiemeli a gyermekmunka mértékére vonatkozó felmérések és a gyermekmunka ellenőrzésének nehézségeit. „Függetlenül attól, hogy melyik gazdasági szektorban jelenik meg, a gyermekmunka alapvetően szorosan a szabályozást nélkülöző, informális gazdasághoz kötődik, amely többnyire hozzáférhetetlen a hivatalos intézmények számára, beleértve a munkaügyi felügyeleti szerveket. Bár a média tudósításai megpróbálták a közvélemény figyelmét a gyermekmunkások bizonyos csoportjára irányítani, például az utcagyerekekre, az exportorientált (kizsákmányoló) üzemekben dolgozóakra és a külföldi turisták számára üzletszerű szexuális szolgáltatást nyújtó gyermekekre, ezek a csoportok számszerűleg kisebbséget képviselnek. A gyermekmunkások többsége, kb. 70 százaléka valójában a mezőgazdasági szektorban található, leggyakrabban a kisebb méretű családi gazdaságokban dolgoznak, de megjelennek a

kereskedelmi célú mezőgazdasági ültetvényeken is. Jóllehet az ilyen munka sokszor természetes, sok olyan tényezője van, mint pl. a hosszú munkaidő, a mérgező vegyi anyagok vagy a nem megfelelő, veszélyes eszközök használata, amelyek különösen nagy kockázatnak teszik ki a gyermekeket.”³

Becslések szerint körülbelül 127,3 millió gyerek dolgozik valamilyen formában Ázsiában és a csendes-óceáni régióban, 17,4 millió Latin-Amerikában; 48 millió a szub-szaharai régióban, 13,4 millió a Közel-Keleten és Észak-Afrikában és 2,4 millió a közép-kelet európai államokban. Arra vonatkozóan, hogy Magyarországon milyen mértékű lehet a gyermekmunka aránya, még becslések sincsenek.

A magyarországi helyzet áttekintése

Bár hazánkban a közvélekedés szerint egyáltalán nincs gyermekmunka, illetve csak egy-egy kirívó esetben fordul elő, hogy kiskorúakat foglalkoztatnak, mégis a mindennapok során rendszeresen találkozhatunk az útkereszteződésekben szélvédőt mosó, vagy szórólapokat osztogató, szüretelő vagy egyéb idénymunkát végző, sőt esetenként kolduló gyermekekkel. A média is rendszeresen hírt ad gyermekmunkásokról,⁴ amely tudósítások azonban sok esetben még az arra illetékes munkaügyi hatóságok eljárását sem vonják maguk után. Mivel a hírek háttérét többnyire nem vizsgálják ki, így az sem derül ki, hogy a munkavégzés tulajdonképpen milyen időtartamban, hány gyermeket érintett, s ennek következtében nem szerepelnek a gyermekmunkáról készített statisztikákban sem. Ezeket a tevékenységeket ugyanis a társadalom valójában nem tekinti gyermekmunkának vagy egyáltalán munkavégzésnek és többnyire maguk az érintett gyermekek sem kizsákmányolásként élik meg a foglalkoztatásukat, sokkal inkább pénzkereseti lehetőséget látnak abban, hogy az iskola helyett dolgozni mennek.

Hazánkat ugyanakkor rendszeres beszámolási kötelezettség terheli azzal kapcsolatban, hogy mit tett a Gyermekjogi Egyezmény rendelkezéseinek végrehajtása, így a gyermekmunka visszaszorítása, megelőzése érdekében.

Magyarország eddig két alkalommal 1996-ban és 2004-ben juttatta el időszakos jelentését az ENSZ Emberi Jogi Főbiztos Hivatalához a Gyermekjogi Egyezmény tárgyában. Az 2012 júniusában benyújtott 3-4-5. összevont időszakos jelentés a 2004. február 1-jétől 2012. február 1-jéig terjedő időszakra, az ezen idő alatt bekövetkezett jogszabály-változásokra terjed ki.⁵

A *Magyarország 3-4-5. időszakos jelentése a Gyermek Jogairól Szóló Egyezményben elismert jogok érvényesítése érdekében elfogadott intézkedésekről* című dokumentum 39 c. pont/i. bekezdése tárgyalja a gyermekmunka visszaszorítása érdekében tett intézkedéseket. A Jelentés szerint jelenleg „a hatályos Büntető Törvénykönyv a *kiskorú veszélyeztetése* egyik minősített eseteként szabályozza a kiskorúval történő kényszerszermunka végeztetését.

Ugyan a hatályos Btk. nem szabályozza külön a gyermekmunkát, azonban az előkészítés alatt álló új Büntető Törvénykönyv két tényállása is foglalkozik ezzel a témával. *Kényszerszermunka* néven új tényállás került be a törvénybe, mely súlyosabban büntetendő, amennyiben gyermeket kényszerítenek munkára. Továbbá *gyermekmunka* néven került szabályozásra a kiskorúakra vonatkozó garanciális munkajogi szabályok megszegése.

2010. május 1-jétől közérdekű munka büntetést fiatakorúval szemben csak akkor lehet kiszabni, ha a terhelt az ítélethozatalkor a 16. életévét betöltötte. 2010 májusáig közérdekű munkát fiatakorúval szemben akkor lehetett kiszabni, ha az ítélethozatalkor betöltötte a 18. életévét. A törvény tizenhét évről tizenhat évre szállította le az életkori határt. Az életkor leszállítása a Munka Törvénykönyvével összhangban van. A jogszabály módosításnak megfelelően, az életkor leszállításával bővült a bíróság által alkalmazható szankciók köre, 16 és 18 év közötti fiatakorúakkal szemben is kiszabhatóvá vált a közérdekű munka büntetés.”

Ez a Jelentés a gyermekmunka mértékével és megelőzésével összefüggésben tett intézkedésekkel kapcsolatban kizárólag a korábbi AJB-4147/2010. számú jelentésre, annak megállapításaira hivatkozik. Egyéb konkrétumot vagy statisztikai adatot, tervezett intézkedéseket nem tartalmaz.

A 2012. január elsejétől hatályba lépett Alaptörvény – egyik – új eleme, hogy külön is nevesíti a gyermekmunka tilalmát. A XVIII. cikk (1) bekezdése szerint ugyanis, gyermekek foglalkoztatása – testi, szellemi és erkölcsi fejlődésüket nem veszélyeztető, törvényben meghatározott esetek kivételével – tilos.⁶

A megállapított tényállás

Tekintettel arra, hogy a munkavégzés ellenőrzése a Nemzeti Munkaügyi Hivatal (a továbbiakban: NMH) feladatai közé tartozik, megkeresésemmel a *Nemzeti Munkaügyi Hivatal főigazgatójához fordultam*. A főigazgatóhoz intézett kérdéseim a következők voltak:

- 2010 és 2012 év közötti időszakban hány esetben találtak ellenőrzéseik során gyermekkorú (16 év alatti) munkavállalókat és jellemzően mely ágazatokban? Az illegális foglalkoztatáson ért gyermekek közül hányan voltak, akik a 14. életévüket sem töltötték be?
- Vannak-e olyan akcióik, amely kifejezetten a gyermekmunka felderítésére, ellenőrzésére irányulnak?
- Kapnak-e olyan bejelentést, amely a gyermekek munkáltatására hívja fel a figyelmet?
- A tanítási szünet időszakában fokozottabban ellenőrzik-e azokat a munkáltatókat, ágazatokat, ahol fennáll a veszélye, hogy gyermekeket foglalkoztatnak, annak érdekében, hogy ne alkalmazzanak gyermekkorú munkavállalókat?
- Amennyiben valamely munkáltatónál ilyen jogsértést észlelnek, úgy – hasonló időszakban – sor kerül-e a munkáltató ismételt ellenőrzésére?
- Tájékoztatják-e a gyermek törvényes képviselőjét, illetve élnek-e jelzéssel a gyermekek védelméért felelős szervek felé arról, hogy a kiskorú jogellenesen munkát végzett?
- Az ellenőrzés során az eljáró felügyelők megkülönböztetett figyelemmel járnak-e el a gyermekekkel szemben, tiszteletben tartják-e a gyermekek jogait?
- A 14. életévét be nem töltött kiskorú esetében hogyan zajlik a meghallgatás, a bizonyítási eljárás lefolytatása?
- Készült-e olyan szabályzat, amely a munkaügyi felügyelők számára eligazítást ad arra vonatkozóan, hogy a munkaügyi ellenőrzés és eljárás során megtartsák a *gyermekek mindenek felett álló érdekének követelményét*?

A főigazgató tájékoztatása szerint a 2010 és 2012 év közötti időszakban a munkaügyi hatóság mindössze 10 esetben tárt fel illegális gyermekmunkát.⁷ A vizsgált esetek kizárólag a mezőgazdasági és az építőipari ágazathoz kapcsolódtak. A jogsértéssel érintett kiskorú munkavállalók között 14. életévét be nem töltött személy nem volt.

Kifejezetten az illegális gyermekmunka felderítésére irányuló akcióellenőrzést a munkaügyi hatóság nem végzett, tekintve, hogy ennek sem a személyi-technikai, sem a módszertani feltételei nem adóttak. A főigazgató megítélése szerint nem modellezhető olyan ellenőrzés, amely kifejezetten a gyermekmunka felderítésére irányul, miután előfeltevéseként rögzíteni kellene azokat a nemzetgazdasági ágazatokat, közigazgatási területeket, illetve foglalkoztatói típusokat, amelyekre irányulna az ellenőrzés. Ennek elvégzéséhez előzetes és mélyreható szociológiai, közgazdasági kutatásoknak, illetve lényegesen nagyobb létszámú ellenőrzési apparátusnak kellene rendelkezésre állnia. A gyermekmunka ugyanis tipikusan „fekete” munkaként jelentkezik, minthogy jogszerűen a tilalmazott életkor alatti munkavállaló

nem jelenthető be a munkavállalói adatbázisba, így illegális gyermekmunka a munkáltatói nyilvántartásokból nem, csupán a helyszíni ellenőrzés során való „tettenérés” alapján deríthető fel.

Az 1. számú mellékletben rögzített ágazati és országos statisztikai adatokból megállapítható, hogy a – feltételezetten – a gyermekmunka szempontjából leginkább érintett területeken (mezőgazdasági, vendéglátás, építőipar, kereskedelem) a munkaügyi hatóságok jelentős számú ellenőrzést végeztek, melyek az ellenőrzés alapvető céljától függetlenül mindenkor kiterjedtek a helyszínen munkát végző személyek foglalkoztatása jogszerűségének vizsgálatára. A munkaügyi ellenőrzések fokozottan érintették a feketemunka által fokozottan érintett ágazatokat és területeket: a mezőgazdasági idénymunkákat (itt feltételezhető a gyermekmunka igénybevétele is), az érintett megyei felügyelőségek minden idegenforgalmi idényben fokozott ellenőrzést végeznek az üdülőkörzetek, így elsősorban a Balaton-part munkáltatóinál, de ugyanígy a nagyobb építőipari beruházásoknál is. Miután ezek az ellenőrzések mindenkor elsődlegesen a feketemunkára koncentrálnak, megítélése szerint megfelelő keresztszemetet adhatnak a gyermekmunka „elterjedtségére” vonatkozóan is.

A nyári időszakban – az iskolai tanítási szünet ideje alatt – végzett fokozott ellenőrzések egybeestek a mezőgazdasági idénymunkák, illetve az idegenforgalmi szezon időszakával, mely időszakban fokozottan fennáll a gyermekek foglalkoztatásának veszélye is.

A szakigazgatási szervek tájékoztatása alapján ugyanakkor kifejezetten a gyermekmunkára vonatkozó közérdekű bejelentés a vizsgált időszakban nem érkezett. A munkaügyi hatóság a jogsértéssel – különösen a bejelentés nélküli foglalkoztatással – érintett munkáltatók esetében mindenkor végez utóellenőrzést, szükség szerint ismétlődően. A mezőgazdaságot és az idegenforgalmat érintő évenkénti akcióellenőrzések szükségszerűen érintik ugyanazt a munkáltatói kört. Az építőipar esetében – a munka befejeztével – ugyanakkor nyilvánvalóan nem lehetséges az adott beruházás, de az adott munkáltató ismételt ellenőrzése sem, hiszen nem állapítható meg, hogy egy adott munkáltató hol végez tevékenységet. A táblázatban szereplő esetek közül a 2011. évi Győr-Moson-Sopron megyei esetben – minthogy az érintett fiatakorúak külföldi állampolgárok voltak –, nem volt lehetséges a szülő, törvényes képviselő bevonása az eljárásba. Az egyéb esetekben a munkavégzés szülői hozzájárulással történt, és a hatósági eljárásba a szülőket is bevonták.

A Tolna megyei ügyben a hatóság tájékoztatta a gyermekjóléti szolgálatot. A Győr-Moson-Sopron megyei esetben az érintettek állampolgársága miatt nem került sor a gyermekjóléti hatóság tájékoztatására, míg a budapesti ügyben a hatóság úgy ítélte meg, hogy a gyermek veszélyeztetettsége nem áll fenn. Az érintett időszakban előfordult 10 eset természetesen nem ad lehetőséget arra, hogy a felügyelőségek ez irányú magatartásáról következtetéseket vonjanak le. Az alapvető jogok biztosának korábbi vizsgálatát követően módszertani útmutatóban, illetve a felügyelőségek vezetői részére tartott értekezleten hívták fel a figyelmet a fiatakorú foglalkoztatottak meghallgatása, ügyének vizsgálata során követendő eljárásra. A jelenlegi adatgyűjtés során gyűjtött információk arra engednek következtetni, hogy a felügyelők a fiatakorúakkal szembeni bánásmódban az elvárt követelményeknek eleget tesznek. Az OMMF elnöke a 9/2009. számú módszertani útmutatóban adott iránymutatást a védett munkavállalói csoportok (ezen belül a fiatal- és gyermekkorúak) foglalkoztatásával kapcsolatos kérdésekben. A 6/2010. számú – jelenleg is hatályos – irányelv a kérdéskört újratárgyalta. Az iránymutatásnak a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvényhez kapcsolódó történő aktualizálása jelenleg folyamatban van.

A fiatakorúakkal kapcsolatos kérdéseket is érint, a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (Ket.) 2012. február 1-jétől

hatályos módosulásait érintő 2012/43-01/Ú. számú munkaügyi módszertani útmutató, mely a fiatalok vonatkozásában elsősorban a tanúmeghallgatás kérdéseit tárgyalja.

Ezzel kapcsolatban a főigazgató hangsúlyozta, hogy a munkaügyi hatóság részt vett, illetőleg a szakterületét érintően javaslatot tett az egyes törvényeknek a fiatalok jogainak fokozottabb érvényesülését biztosító módosítás munkálataiban. Ennek keretében került sor a munkaügyi ellenőrzésről szóló 1996. évi LXXV. törvény (Met.) fiatalokat érintő rendelkezéseinek módosítására is. A módosult szabályok kiemelten kezelik a foglalkoztatási jogviszony létesítésével kapcsolatos életkori feltételek vizsgálatát, illetve – veszélyeztetettség esetén – előírják a gyermekjóléti szolgálat felé irányuló tájékoztatás kötelezettségét.

A NMH főigazgatója végezetül összegzőként megállapította, hogy a vizsgált 2010 és 2012 év közötti időszakban – a fővárosi és megyei kormányhivatalok szakigazgatási szerveitől beszerzett információk, valamint statisztikai kimutatásaink alapján – az illegális gyermekmunka igénybevétele statisztikailag elhanyagolható mértékű volt. Természetesen a munkaügyi hatóságnak nem állnak rendelkezésére a büntetőjog területére eső gyermekmunka felderítését lehetővé tevő nyomozati eszközök. A veszélyeztetettség szempontjából leginkább fertőzött vagy annak tekinthető ágazatokban, területeken és időszakokban lefolytatott ellenőrzések száma, illetve az országos szinten feltárt és ezen belül a fiatal munkavállalókat érintő feketemunkának ehhez viszonyított aránya kedvező képet mutat. A gyermekmunka elterjedtsége esetén – figyelembe véve a mezőgazdaságban, kereskedelem, vendéglátóiparban, illetve építőiparban folytatott több ezres számú ellenőrzést – óhatatlanul felszínre került volna a gyermekek illegális foglalkoztatása. Arról is tájékoztatott, hogy a gyermekmunkára vonatkozó statisztika mellett megvizsgálták a fiatal (16-18 év közötti) munkavállalókat érintő jogsértéseket is, melyek száma ugyancsak viszonylag alacsony. E területen legjellemzőbb a napi 8 órás munkaidő túllépése, valamint az éjszakáinak minősülő foglalkoztatás – az 5 óra 30 perces munkakezdés – volt.

A vizsgálat megállapításai

I. A hatáskör tekintetében

Az alapvető jogok biztosának feladat- és hatáskörét, valamint az ezek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságokat az Ajbt. határozza meg.

Az Ajbt. 18. § (1) bekezdése szerint az alapvető jogok biztosához bárki fordulhat, ha megítélése szerint valamely hatóság tevékenysége vagy mulasztása a beadványt tevő személy alapvető jogát sérti vagy annak közvetlen veszélyével jár (a továbbiakban együtt: visszásság), feltéve, hogy a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket – ide nem értve a közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálatát – már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

Az Ajbt. 18. § (4) bekezdése emellett lehetőséget biztosít arra, hogy az alapvető jogok biztosa a hatóságok tevékenysége során felmerült, az alapvető jogokkal kapcsolatos visszásság megszüntetése érdekében *hivatalból* is eljárást folytasson. A hivatalból indított eljárás természetes személyek pontosan meg nem határozható, nagyobb csoportját érintő visszásság kivizsgálására vagy egy alapvető jog érvényesülésének átfogó vizsgálatára irányulhat. Az Ajbt. 1. § (2) bekezdésének a) és d) pontjai alapján ugyanakkor, az alapvető jogok biztosa a tevékenysége során – különösen hivatalból indított eljárások lefolytatásával – *megkülönböztetett figyelmet fordít a gyermekek*, valamint a leginkább veszélyeztetett társadalmi csoportok *jogainak védelmére*. Mindezekre való tekintettel megállapítottam, hogy a gyermekek foglalkoztatásával összefüggő kérdések vizsgálatára (jogi szabályozás, ellenőrzés, hatósági eljárás lefolytatása) a hivatalból indított vizsgálat elrendelésének feltételei fennálltak. A Nemzeti Munkaügyi Hivatalról és a szakmai irányítása alá tartozó szakigazgatási szervek feladat és hatásköréről szóló 323/2011.

(XII. 28.) kormányrendelet 1. § (1) bekezdése szerint a Nemzeti Munkaügyi Hivatal foglalkoztatáspolitikai, munkavédelmi, munkaügyi, szak- és felnőttképzési feladatokat ellátó központi hivatal, amely a központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2010. évi XLIII. törvény 1. § (2) bekezdés g) pontja értelmében központi államigazgatási szervnek minősül. Az Ajbt. 18. § (1) bekezdésének rendelkezése alapján tehát *a hatóság tevékenységének vizsgálatára kiterjed a vizsgálati hatásköröm.*

II. Az alkotmányos alapjogok és alapelvek tekintetében

1. Az alapvető jogok biztosja egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggés-rendszer feltárása során autonóm, objektív és neutrális módon, kizárólag alapjogi érvek felsorakoztatásával és összevetésével tesz eleget mandátumának. Az ombudsmani intézmény megalakulása óta az országgyűlési biztos következetesen, zsinórmértékként támaszkodott az Alkotmánybíróság alapvető jogállami garanciákkal és az alapjogok tartalmával kapcsolatos elvi megállapításaira, valamint – az ombudsmani jogvédelem speciális vonásainak megfelelően – alkalmazta az alapjog-korlátozás alkotmányosságát megítélni hivatott egyes alapjogi teszteket.

Magyarország Alaptörvényének és az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény hatályba lépésével az alapvető jogok biztosaként is követni kívánom a fenti gyakorlatot, így míg az Alkotmánybíróság eltérő álláspontokat nem fogalmaz meg, eljárásom során irányadónak tekintem a testület eddigi megállapításait. Mindezt alátámasztandó, az Alkotmánybíróság maga a 22/2012. (V. 11.) AB határozatában arra mutatott rá, hogy *„az előző Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezései tartalmi egyezősége esetén éppen nem a korábbi alkotmánybírói döntésben megjelenő jogelvek átvételét, hanem azok figyelmen kívül hagyását kell indokolni”.*

2. Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése alapján Magyarország független, *demokratikus jogállam*. Az Alkotmánybíróság korábbi töretlen gyakorlata alapján ennek a jogállami minőségnek nélkülözhetetlen eleme a *jogbiztonság*. Az Alkotmánybíróság által gyakran hivatkozott tétel, hogy a jogbiztonság az állam – s elsősorban a jogalkotó – köteletségévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előreláthatóak legyenek a norma címzettjei számára. A jogbiztonság követelménye nemcsak az egyes normák egyértelműségét követeli meg, de az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatóságát is. Az Alkotmánybíróság döntéseiben felhívta a figyelmet, hogy a jogállamiságnak számos összetevője van, a jogállamiság elvéből folyó egyik legfontosabb alapkövetelmény ugyanakkor éppen a közhatalom, a közigazgatás törvény alá rendeltsége: a közhatalommal rendelkező szervek a jog által megállapított működési rendben, a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott korlátok között fejtik ki tevékenységüket. Az Alkotmánybíróság a jogszabály alkalmazására történő kellő felkészülési időt a jogállamiság elemeként alkotmányos védelemben részesíti. Megállapítása szerint a jogszabály hatálybalépésének időpontját úgy kell meghatározni, hogy kellő idő maradjon a jogszabály szövegének megismerésére, a jogszabály alkalmazására való felkészülésre, valamint arra, hogy a jogszabállyal érintett szervek és személyek eldönthessék, miként alkalmazkodnak a jogszabály rendelkezéseihez és előre láthassák a változások következményeit.⁸

3. A gyermek a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz való jogát az Alaptörvény XVI. cikkének (1) bekezdése deklarálja. A gyermeket főszabályként minden olyan alapvető jog megillet, mint bármely más embert, de ahhoz, hogy a jogok teljességével képes legyen élni, biztosítani kell számára az életkorának megfelelő minden

feltételt a felnőtté váláshoz. Erre tekintettel kifejezetten a gyermekek jogaként rögzített a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéshez szükséges védelemre és gondoskodásra való jog. E védelemre és gondoskodásra a gyermek mindenkivel szemben igényt tarthat. Ennek megfelelően a gyermek szülei, családja, az állam és a társadalom valamennyi tagja is köteles a gyermek jogait tiszteletben tartani, és a társadalom fennmaradásának zálogaként biztosítani számára a megfelelő fejlődéséhez szükséges feltételeket. A gyermek védelemhez és gondoskodáshoz való joga az állam köteleességét alapozza meg a gyermek személyiségfejlődése intézményes védelmére [21/1996. (V. 17.) AB határozat]. A gyermek, mint az alapjogok alanya oldalán az életkorból adódó hátrányokat az állam oldaláról az az intézményvédelmi kötelezettség egyenlíti ki, hogy az államnak aktívan kell cselekednie a gyermekek alapvető jogainak előmozdítása, érvényesülése és védelme érdekében.

A fentiek összhangban állnak a Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezményben foglaltakkal is, amely 3. cikk 1. pontjában kimondja, hogy a szociális védelem köz- és magánintézményei, a bíróságok, a közigazgatási hatóságok és a törvényhozó szervek minden, a gyermeket érintő döntésükben a gyermek mindenképp felett álló érdekét veszik figyelembe elsősorban.

4. Az Alaptörvény a gazdasági, szociális és kulturális jellegű jogok között írja elő a *gyermekmunka tilalmát*, amelynek általános szabálya alól a törvény kivételt tehet, ha a munka a gyermek testi, szellemi és erkölcsi fejlődését nem veszélyezteti. Ilyen kivétel lehet a művészeti, sport, modell vagy hirdetési tevékenység. A tevékenységek és az engedélyezés pontos feltételeit törvény határozza meg. Külön is védelmezi az Alaptörvény a gyermekkorúnak már nem minősülő munkába álló fiatal felnőttek és a szülők védelmét szintén a családok védelmével összefüggésben. Ennek konkrét szabályrendszerét a munkajogi jogszabályok határozzák meg.

III. A nemzetközi kötelezettségek tekintetében

– *A Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény 32. cikke szerint:*

1. Az Egyezményben részes államok elismerik a gyermeknek azt a jogát, hogy védelemben részesüljön a gazdasági kizsákmányolás ellen, és ne legyen kényszeríthető semmiféle kockázattal járó, iskoláztatását veszélyeztető, egészségére, fizikai, szellemi, lelki, erkölcsi vagy társadalmi fejlődésére ártalmas munkára.
 2. Az Egyezményben részes államok törvényhozási, közigazgatási, szociális és oktatásügyi intézkedéseket tesznek a jelen cikk végrehajtásának biztosítására. Ebből a célból és figyelembe véve más, nemzetközi okmányok idevágó rendelkezéseit, a részes államok különösen:
 - a) meghatározzák az alkalmaztatáshoz szükséges legalacsonyabb életkort vagy életkorokat;
 - b) megfelelően szabályozzák a munkaidőt és az alkalmaztatási feltételeket;
 - c) megfelelő büntetésekkel vagy más szankciókkal biztosítják a jelen cikk hatékony végrehajtását.
- *Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Közösséget létrehozó szerződés módosításáról szóló lisszaboni szerződés kihirdetéséről szóló 2007. évi CLXVIII. törvény 32. cikke* rendelkezik a gyermekmunka tilalmáról és a fiatalok munkahelyi védelméről. Ez alapján:

Tilos a gyermekek foglalkoztatása. A foglalkoztatás alsó korhatára - a fiatalok számára kedvezőbb szabályok sérelme nélkül és korlátozott kivételekkel - nem lehet alacsonyabb, mint a tanköteles kor felső határa. A fiatal munkavállalóknak életkoruknak megfelelő munkakörülményeket kell biztosítani, védeni kell őket a gazdasági kizsákmányolással szemben

és minden olyan munkától, ami sértheti biztonságukat, egészségüket, fizikai, szellemi, erkölcsi és szociális fejlődésüket, vagy összeütközésbe kerülhet nevelésükkel, oktatásukkal.

– ***A foglalkoztatás alsó korhatáráról szóló, a Nemzetközi Munkaügyi Konferencia 1973. évi 58. ülészakán elfogadott 138. számú Egyezmény kihirdetéséről szóló 2000. évi LXIX. törvény***

1. Cikk Minden tagállam, amelyre nézve a jelen Egyezmény hatályban van, kötelezi magát arra, hogy olyan nemzeti politikát folytat, amely a gyermekmunka tényleges felszámolására irányul, és arra, hogy a foglalkoztatási jogviszony vagy bármilyen munkavégzés alsó korhatárát fokozatosan olyan szintre emelik, amely biztosítja a fiatakorúak teljes testi és szellemi fejlődését.

2. Cikk 3. Jelen cikk 1. bekezdése alapján meghatározott alsó korhatár nem lehet alacsonyabb az iskolaköteles életkornál és semmi esetre sem lehet kevesebb, mint 15 év.

3. Cikk 1. Bármely olyan foglalkoztatási jogviszonyban vagy munkavégzésben, amely jellegénél, vagy a munkavégzés körülményeinél fogva valószínűen veszélyezteti a fiatakorúak egészségét, biztonságát vagy erkölcsét, a foglalkoztatott alsó korhatára nem lehet kevesebb, mint 18 év.

– ***A gyermekmunka legrosszabb formáinak betiltásáról és felszámolására irányuló azonnali lépésekről szóló, a Nemzetközi Munkaügyi Konferencia 1999. évi 87. ülészakán elfogadott 182. számú Egyezmény kihirdetéséről szóló 2001. évi XXVII. törvény***

1. Cikk Minden tagállam, amely jelen Egyezményt ratifikálja köteles sürgősségi jelleggel, azonnali és hatékony intézkedéseket tenni a gyermekmunka legrosszabb formáinak betiltása és azonnali felszámolása biztosításának érdekében.

2. Cikk Jelen Egyezmény alkalmazásában a "gyermek " fogalma alatt valamennyi 18 év alatti személy értendő.

3. Cikk Jelen Egyezmény alkalmazásában a "gyermekmunka legrosszabb formái kifejezés " magában foglalja: d) olyan munkát, amely jellegénél fogva, vagy azon körülményektől fogva, amely között azt végzik, valószínűleg veszélyezteti a gyermekek egészségét, biztonságát vagy erkölcsét.

IV. Az ügy érdeme tekintetében

Jelen eljárásom során a gyermekmunkát kizárólag a szűkebb értelmezésében vizsgáltam. Kifejezetten azokra a – munkaügyi felügyelőség által vizsgálható, feltárható – gyermekek által végzett tevékenységekre fókuszáltam, amelyek nem tartoznak a Büntető Törvénykönyv által tiltott tevékenységek körébe. Így vizsgálatom tárgyát – a 138. és 182. sz. egyezményeknek megfelelően – azok a munkavégzések jelentették, amelyeket a hatályos nemzeti jogszabályok szerint az ilyen jellegű munkavégzésre vonatkozó *alsó korhatárnál fiatalabb gyermek* végez el, illetve az úgynevezett *kockázattal járó munkavégzések, amelyek veszélyeztetik a gyermek fizikai, mentális és erkölcsi jólétét.*

Ennek megfelelően jelentésemben nem kívántam kitérni a gyermekmunka legrosszabb formáira, így például a gyermekprostitúcióra. E tárgyban 2011-ben átfogó vizsgálatot folytattam, amellyel kapcsolatos megállapításaimat az AJB-1472/2011 számú jelentésemben⁹ foglaltam össze.

Tekintettel arra, hogy ombudsmanként nem rendelkezem hatáskörrel, eljárási jogosultsággal a foglalkoztatási jogviszonyok ellenőrzésére, így vizsgálatom során kizárólag azokra a gyermekek munkáltatásával kapcsolatos esetekre szorítkozhattam, amelyeket a munkaügyi hatóság feltárt. Ugyanakkor közvetlen, személyes tapasztalataim alapján – illetve a

híradásokban megjelenő tények alapján is – a gyermekmunka mértéke és azok az ágazatok, munkahelyek, ahol gyermekeket foglalkoztatnak lényegesen kiterjedtebbek, jelentősebbek, mint amely a munkaügyi hatóság statisztikáiban szerepel. Közvetlen kutatási adatok hiányában azonban kizárólag a rendelkezésemre bocsátott, az ellenőrzések során feltárt gyermekmunka jelenségével összefüggésben fogalmazhattam meg vizsgálati megállapításaimat.

Eljárásom során elsősorban azt kívántam tisztázni, hogy a korábbi jelentésemben megfogalmazott ajánlásom alapján kidolgozásra került-e, és amennyiben igen, úgy az eljáró munkaügyi felügyelők ismerik és alkalmazzák-e azt az „eljárási rendet”, amelyet abban az esetben kell követniük, ha eljárásuk során gyermek vagy fiatalkorú munkavállalóval találkoznak. Ezek a szabályok magukban foglalják-e azt a „módszert”, amelyet a helyszíni ellenőrzés, illetve a munkaügyi hatósági eljárás során alkalmazni kell. Így például a kiskorúak meghallgatásának módjára vonatkozó különös rendelkezéseket, illetve azt a kötelezettséget, hogy a gyermekkorú munkavállalásának tényéről, a felügyelőségnek minden esetben értesítenie kell a gyermek törvényes képviselőjét és a területileg illetékes gyermekvédelmi hatóságot.

Ez utóbbi jelzési kötelezettségek betartásának vizsgálatát különösen azért tartottam fontosnak, mivel a jelentésemben megfogalmazott ajánlás eredményeként – 2011. augusztus 1-jétől – a munkaügyi ellenőrzésről szóló 1996. évi LXXV. törvény két szakaszát is módosították. A 3. § (1) bekezdése alapján ezen időponttól kezdődően a munkaügyi ellenőrzés kiterjed: *a) a foglalkoztatásra irányuló jogviszony létesítéséhez szükséges jognyilatkozatok alakszerűségére és kötelező tartalmi elemeinek meglétére, a munkavállalói jogalanyisággal kapcsolatos életkori feltételekre (ideértve a gyermekmunka tilalmát is), továbbá a foglalkoztató írásbeli tájékoztatási kötelezettségére vonatkozó rendelkezések.*

Azaz az ellenőrzés során vizsgálni kell azt is, hogy a munkavállaló (fiatalkorú, gyermek) betöltötte-e a munkavégzéshez előírt életkori feltételeket.

Emellett a 6. § (1) i) pontja előírja azt is, hogy a felügyelő az ellenőrzés során tapasztalt szabálytalanságok, a 3. § (1) bekezdés *a)* pontjában foglalt, a munkavállalói jogalanyisággal kapcsolatos életkori feltételekre vonatkozó jogsértés megállapítása esetén *a gyermek veszélyeztetettsége miatt jelzéssel él a gyermekjóléti szolgálatnál.*

Hasonlóképpen 2011. január 1-jétől módosult a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény is, amely módosítás értelmében a munkaügyi hatóság része lett a gyermekvédelmi jelzőrendszernek,¹⁰ így – a 17. § (2) bekezdés *a)* pontja alapján – a gyermek veszélyeztetettsége esetén köteles jelzéssel élni a gyermekjóléti szolgálatnál.

Az általános szabályok

Az NMH főigazgatójának tájékoztatása és az általa megküldött iratanyag áttanulmányozása alapján megállapítottam, hogy az OMMF¹¹ elnöke – az ajánlásomban foglaltaknak megfelelően – még 2010-ben kidolgozta a 6/2010. számú irányelvet (továbbiakban: irányelv), az egyes védett munkavállalói csoportok (nők, fiatalkorú személyek, megváltozott munkaképességű munkavállalók) foglalkoztatásának munkaügyi ellenőrzéséről. 2012. október 2-től – az új Munka Törvénykönyve hatályba lépése miatt – az irányelvet átdolgozták és jelenleg a 2012/55-01/Ú számú Munkaügyi Módszertani Útmutató tartalmazza a fiatalkorúakra vonatkozó szabályokat.

Az irányelv 3. fejezete tartalmazta a fiatal munkavállalókra vonatkozó speciális szabályokat.¹² Kimondja, hogy a fiatal munkavállalókra vonatkozóan a munkaügyi ellenőrzés hatásköre *bővebb*, mint a felnőtt munkavállalók esetében. Nem csupán azokra az esetekre terjed ki, amikor foglalkoztatásra irányuló jogviszonyban áll, hanem mindazokra, amelyek esetében jogszerűen, munkavégzésre irányuló – a Met. 1. § (4) bekezdésében meghatározott – polgári jogviszonyok keretében foglalkoztatják, mivel a fiatal, munkát végző személy polgári jogi

jogviszony keretében történő munkavégzésére az Mt. munkaidő és pihenőidőre vonatkozó speciális rendelkezéseit alkalmazni kell (Met. 1. § (1) bek.). Ez a szabály ugyanis azt biztosítja, hogy a gyermekeket semmilyen foglalkoztatási formában ne lehessen kizsákmányolni.

A 3.4. pont rendelkezik a fiatalkorú személyek tanúként történő meghallgatásáról.

Ez alapján *a 14. évét be nem töltött kiskorú tanúként nem hallgatható meg*, mivel jognyilatkozata semmis. *A 14. évét betöltött korlátozottan cselekvőképes kiskorú tanúkénti meghallgatásához a törvényes képviselőjének előzetes beleegyezése vagy utólagos jóváhagyása szükséges.*

Amennyiben a munkaügyi ellenőrzés kiskorúak munkavégzését érinti, ennek tényét, és az általuk végzett munkát/tevékenységet a helyszíni ellenőrzésről készült jegyzőkönyvben/feljegyzésben rögzíteni kell. A kiskorúak személyazonosságát igazoltatással (esetleg bemondás alapján) meg kell állapítani és adataikat – különös tekintettel az idézhető lakcímről – a helyszíni ellenőrzésről készült jegyzőkönyvben/feljegyzésben fel kell tüntetni. Amennyiben az eljárás során szükséges, úgy a kiskorút a törvényes képviselőjével együtt a felügyelőség hivatalos helyiségében kell tanúként meghallgatni. A 14. évét be nem töltött, cselekvőképtelen kiskorú helyett a törvényes képviselője (szülő, gyám, gondnok) tehet jognyilatkozatot.

A 14. évét betöltött korlátozottan cselekvőképes kiskorú a helyszíni ellenőrzés során tanúként abban az esetben hallgatható meg, ha az ellenőrzés tényéről, okáról, menetéről a felügyelő a kiskorú törvényes képviselőjét előzetesen – például telefonon – tájékoztatja és a tanúkénti meghallgatáshoz a törvényes képviselő *előzetesen hozzájárul*, vagy vállalja, hogy az ellenőrzés helyszínére megy, és a meghallgatás során jelen lesz. A törvényes képviselő hozzájárulását a helyszíni ellenőrzésről készült jegyzőkönyvben/feljegyzésben rögzíteni kell. Ha a törvényes képviselő a tanúkénti meghallgatásához nem járul hozzá, emiatt eljárási bírság kiszabásának nincs helye, és a kiskorú tanúkénti meghallgatására sem kerülhet sor.

A jegyzőkönyv egy példányát a tanúként meghallgatott kiskorúnak és/vagy a jelen lévő törvényes képviselőjének a helyszínen át kell adni.

A 14. évét betöltött korlátozottan cselekvőképes kiskorú a helyszíni ellenőrzés során tanúként a törvényes képviselő előzetes hozzájárulása nélkül is meghallgatható, amennyiben a felügyelő az ellenőrzéskor a törvényes képviselőt nem tudja elérni. Ebben az esetben – a tanúvallomás bizonyítékként való felhasználhatóságához – be kell szerezni a törvényes képviselő utólagos jóváhagyását. A jegyzőkönyv egy példányát a tanúként meghallgatott kiskorúnak ebben az esetben is a helyszínen át kell adni.

A törvényes képviselő utólagos jóváhagyását a kiskorúval felvett jegyzőkönyv másolatának a megküldésével célszerű beszerezni. A törvényes képviselőt ilyenkor levélben tájékoztatni kell arról, hogy a kiskorút foglalkoztató munkáltatót érintően a hatóság munkaügyi ellenőrzést folytatott le, és ennek során szükségessé vált a kiskorú tanúkénti meghallgatása. Határidő tűzésével utalni kell a Ptk. 12/A. § (2) bekezdésére, mely szerint a konkrét ügyben a korlátozottan cselekvőképes kiskorú nyilatkozatának érvényességéhez a törvényes képviselőjének utólagos jóváhagyása szükséges. Amennyiben a törvényes képviselő az utólagos jóváhagyást határidőben, vagy egyáltalán nem adja meg, eljárási bírság kiszabásának nincs helye, és a kiskorú tanúvallomása bizonyítékként nem használható fel.

Az irányelv 3.4 pontja rendelkezett arról is, hogy a 16. életévét be nem töltött fiatal munkavállalót érintő jogsértés esetén a munkaügyi szankciók mellett milyen további intézkedési lehetőségek alkalmazása válhat szükségessé. Így:

- *Minden esetben jelzéssel kell élni a fiatalkorú lakóhelye szerint illetékes gyámhatóság felé*, amennyiben a jogsértéssel összefüggésben a szülő, törvényes képviselő felelőssége

felvethető;

- további lehetőséget teremt a szankcionálásra az egyes szabálysértésekről szóló 218/1999. (XII.28.) Korm. rendelet. A 94. § (1) bekezdés c) pontja alapján *szabálysértést követ el – és százezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható – az a munkáltató, aki a nők, fiatalkorúak és a megváltozott munkaképességűek foglalkoztatására vonatkozó rendelkezéseket megsérti.*

Tekintettel azonban arra, hogy az egyes szabálysértésekről szóló 218/1999. (XII. 28.) Korm. rendelet 2012. április 15-től hatályát veszítette és a helyébe lépő, a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény már nem tartalmazza a gyermekek/fiatalkorúak foglalkoztatásával összefüggő szabálysértés tényállását, így a 2012. október 2-től hatályos Munkaügyi Módszertani Útmutató a munkaügyi szankciók mellett alkalmazható további intézkedésekről a következőképpen rendelkezik:

- A Met. 6. § (1) bekezdés i) pontja szerint a 3. § (1) bekezdés a) pontjában foglalt, a munkavállalói jogalanyiséggel kapcsolatos életkori feltételekre vonatkozó jogsértés megállapítása esetén a gyermek veszélyeztetettsége miatt *a felügyelő jelzéssel él a gyermekjóléti szolgálatnál,* illetve
- a gyermekvédelmi és gyámügyi feladat- és hatáskörök ellátásáról, valamint a gyámhatóság szervezetéről és illetékességéről szóló 331/2006. (XII.23.) Korm. rendelet 21. §-a szerint illetékes *gyámhatóság* felé
- A jogsértővel szemben szükség szerint szabálysértési vagy – ha a fiatalokkal szemben elkövetett jogsértés annak veszélyeztetésével jár – akár büntetőjogi felelősségre vonás is kezdeményezhető.

Mindezek alapján megállapítottam, hogy az OMMF elnöke által kiadott, a munkaügyi ellenőrzésre irányadó szakmai útmutató valamennyi olyan fontos, garanciális elemet tartalmazza, amely megalkotásának szükségességét az AJB-4147/2010. számú jelentésben megfogalmaztam, és amelyek biztosítják azt, hogy a munkaügyi eljárás során a gyermekek mindenek felett álló érdeke érvényre jusson. Különösen üdvözlendőnek tartom, hogy a 2012. október 2-től hatályba lépő Munkaügyi Módszertani Útmutató, *a gyermekjóléti szolgálat felé fennálló jelzési kötelezettséget – a jogszabályi előírásnak megfelelően – minden esetben kötelezővé teszi.* A korábban hatályban lévő irányelvben megfogalmazott előírás ugyanis, amely csak abban esetben tette kötelezővé – ráadásul a jogszabályban előírtól eltérően a gyámhatóság felé – a jelzési kötelezettséget, amikor „a jogsértéssel összefüggésben a szülő, törvényes képviselő felelőssége felvethető” – álláspontom szerint – ellentétes volt a törvény szellemével és ismételten lehetőséget biztosított arra, hogy a gyermek védelmére hivatott szervek ne értesüljenek a gyermek jogellenes munkáltatásáról.

A konkrét jogesetek

Az általános szabályok áttekintése után ugyanakkor arra is kíváncsi voltam, hogy az egyes konkrét esetekben, a jogellenes gyermekmunka feltárásával kapcsolatos helyszíni ellenőrzés, valamint hatósági eljárás során a munkaügyi ellenőrök betartják-e ezeket a szabályokat, azaz valóban érvényesülnek-e a gyermekek jogai. Ennek megállapítása érdekében áttanulmányoztam valamennyi – a munkaügyi hatóság által feltárt – jogellenes gyermekmunka iratanyagát.

1. A rendelkezésemre bocsátott iratok alapján megállapítottam, hogy *2010-ben* mindössze két gyermekmunkával kapcsolatos jogsértést észleltek, mindkettőt a nyári szünet időszakában. Az egyik esetben a 15 év alatti gyermek – aki a foglalkoztató feleségének az öccse volt – egy budapesti építkezésen végzett – a foglalkoztatóval együtt – villanszerelési munkákat, napi 4.000. forint munkabérért. A foglalkoztatóval közösen érkeztek az

építkezésre és mindvégig együtt dolgoztak, a gyermek szülei szóban hozzájárultak a munkavégzéséhez. Az elsőfokú hatóság a fiatalkorú további foglalkoztatását megtiltotta. A foglalkoztató és a foglalkoztatott közötti rokon kapcsolatára, valamint a munkavégzés jellegére tekintettel azonban (veszélyeztetettség hiányában) a gyermekjóléti szolgálat felé történő jelzést nem látta szükségesnek.

A rendelkezésemre bocsátott iratok alapján a gyermek meghallgatására nem, kizárólag a foglalkoztató tanúvallomására került sor.

2. A másik esetben – Győr-Moson-Sopron megyében – az ellenőrzés során 6 fő 15. életévét be nem töltött, román állampolgárságú gyermek munkavállalót találtak gyümölcszedésen. (A munkáltató által foglalkoztatott munkavállalók létszáma az ellenőrzés megkezdésekor 479 fő volt, akik valamennyien román állampolgárok, és szabálytalanul voltak foglalkoztatva.) A mezőgazdasági idénymunkát végző munkavállalókat – így a gyermekeket is – a munkáltató több száz kilométerről utaztatta a munkavégzés helyére. A gyermekeket – a munkavállalók nagy száma miatt – az ellenőrzés során nem hallgatták meg, és csak a munkáltató iratbecsatolásakor derült ki – az egyszerűsített munkaszerződések alapján –, hogy még nem töltötték be a 15. életévüket. Az elsőfokú hatóság azonnali hatállyal megtiltotta a gyermekek további foglalkoztatását és összesen 10 millió forint munkaügyi bírságot szabott ki a munkáltatóval szemben. Mivel a fiatalok romániai illetőségűek voltak és ideiglenes lakcímmel sem rendelkeztek, így – a hatóság tájékoztatása szerint – a törvényes képviselőjük meghallgatása nem volt lehetséges. A román hatóság illetékességére tekintettel az elsőfokú hatóság nem tett intézkedést a gyermekjóléti szolgálat felé.

3. 2011-ben szintén két esetben bukkantak az ellenőrök gyermekmunkára. Az egyik esetben a 14 éves fiatalkorú 2011. szeptember 7-én – a tanévkezdést követően, iskola idő alatt – napi 8 órában végzett segédmunkát – fű gyűjtést – az M6-os autópálya építkezésén, Tolna megyében. A munkavégzés szülői hozzájárulással történt (az ezt igazoló írásbeli dokumentumot a munkáltató az eljárás során becsatolta) és a gyermek 400 forint/óra munkabért kapott a munkájáért.

A megküldött iratok alapján megállapítottam, hogy a helyszíni ellenőrzés során – a gyermek törvényes képviselőjének (édesapjának) telefonon történő értesítése és előzetes hozzájárulása után – sor került a gyermek tanúkenti meghallgatására is. A szülő előzetes beleegyezését és a gyermek vallomását a helyszíni jegyzőkönyvben rögzítették. Az építkezésen, hasonló munkakörben – szintén szülői hozzájárulással – dolgozott a gyermek 15 éves testvére is. Bár a szülő mindkét gyermeke tanúkenti meghallgatásához hozzájárult, ennek ténye a nagyobb gyermek vonatkozásában a tanúmeghallgatási jegyzőkönyvben nem kerül rögzítésre. Az elsőfokú hatóság a fiatalkorú további foglalkoztatását azonnali hatállyal megtiltotta és jelzéssel élt az illetékes gyermekjóléti szolgálat felé.

4. A másik esetben, Bács-Kiskun megyében foglalkoztattak (szeptember 1-jén) egy 15 éves aluli fiataalt, aki paprika csumázás, paprika darabolást végzett, írásbeli szülői hozzájárulás nélkül. A megküldött iratok alapján nem tudtam megállapítani, hogy az eljárás során sor került-e a fiatal meghallgatására vagy a gyermekjóléti szolgálat értesítésére.

5. 2012-ben (a november 30-ig terjedő adatszolgáltatási időszakig) 6 esetben tártak fel jogellenes gyermekmunkát. Az egyik esetben, Jász-Nagykun-Szolnok megyében, a 2012. január 13-15. közötti iskolai időszakban 3 fő 15 éves fiatalkorú végzett munkát élőnyúl befogáson. A munkavégzésről szóban állapodtak meg a munkáltatóval, aki autóbusszal vitte ki a gyermekeket a munkavégzés helyszínére. A napi munkaidejük hat óra volt, amelyért 3000. forint munkabért kaptak. A munkavégzésre szülői engedéllyel került sor, a gyermekek tanúkenti meghallgatása a szülő (édesanya) jelenlétében történt. Arra vonatkozóan azonban az iratok között nem találtam

utalást, hogy a munkaügyi hatóság eleget tett-e a gyermekjóléti szolgálat felé fennálló jelzési kötelezettségének.

6. A másik esetben, Bács-Kiskun megyében – a nyári szünet alatt – egy 15 éves fiatakorút találtak munkavégzésen, aki egy pizzériában volt pultos. A munkavégzéshez nem rendelkezett írásbeli szülői hozzájárulással. A helyszíni meghallgatására – tekintettel arra, hogy a törvényes képviselője nem volt jelen – nem került sor, ennek tényét a helyszíni jegyzőkönyvben rögzítették. Az édesanyját a gyermek munkavégzéséről a munkaügyi hatóság írásban értesítette és gyermekével együtt idézte tanúmeghallgatásra. A gyermek tanúmeghallgatására – édesanyja jelenlétében – augusztus 9-én került sor. A fiatal elmondása szerint a munkavállalásához édesanyja írásban hozzájárult, illetve iskolalátogatási igazolást is kért, azonban ezeket az iratokat otthon felejtette, nem vitte magával a munkahelyére. Arra vonatkozóan, hogy éltek-e jelzéssel a gyermekjóléti szolgálat felé, nem találtam adatot.

7. A harmadik esetben, egy Fejér megyei sörözőben csapos, pultos munkakörben találtak egy munkát végző 17 éves fiataalt. Az – egyébként szakközépiskolás lányt – február 24-én, azaz a tanév időtartama alatt, a 22 óra 09 perctől kezdődő munkaügyi ellenőrzésen érték éjszakai munkavégzésen. A munkavégzéséhez nem rendelkezett szülői engedéllyel, meghallgatására azonban – mivel elmúlt 16 éves – a törvényes képviselő jelenléte nélkül is sor kerülhetett. A gyermekjóléti szolgálat felé jelzés nem történt.

8. A negyedik esetben, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a nyári szünet időtartama alatt egy uborka ültetvényen, 400 forint /órás munkabérért végzett egy 14 éves gyermek uborkaszedési munkát. A gyermek meghallgatására az édesanyja jelenlétében került sor, a gyermekjóléti szolgálat felé jelzés nem történt.

9. Az ötödik esetben, Fejér megyében – a tanév időtartama alatt, 2012. november 8-án – egy társasház tető felújítási munkálatainál végzett munkát egy román állampolgárságú, 16 éves fiatal. Feladata a cserepek felhordása, felrakása volt a többi munkavállaló részére, illetve a takarítás. Munkaszerződéssel nem rendelkezett. Törvényes képviselője nem járult hozzá a munkavégzéséhez, a helyszínen sem volt jelen, így e nélkül került sor a meghallgatására. A fiatal érti, beszéli a magyar nyelvet, így meghallgatása magyar nyelven történt. Az elsőfokú hatóság azonnali hatállyal eltiltotta a munkavégzéstől, a gyermekjóléti szolgálat felé azonban jelzéssel nem élt.

10. Végül az utolsó feltárt esetben *maga a gyermek* (!) fordult segítségért a lakóhelye szerint illetékes önkormányzathoz, mivel munkáltatója nem fizette ki a munkabérét.¹³ A 14 éves fiatal elmondása szerint, 16 éves testvérével együtt a 2012-es évben – tanítási időszakban is – több alkalommal vállaltak munkát egy fakitermeléssel foglalkozó vállalkozónál. Szóbeli megállapodásuk szerint 5 m³ kitermelt fa után kaptak volna 4-4000 forintot, amelyet a farakomány elszállítását követően kellett volna kifizetni. (Az 5 m³ fát 3-4 nap alatt tudták kitermelni.) Az utolsó szállítmány után azonban a vállalkozó ismételen nem fizette ki a munkabérüket, sőt az előző munkájuk után is tartozott még pénzzel. A fiatal elmondása szerint jelenleg is dolgozik a vállalkozónál gyermekkorú munkavállaló. Az önkormányzat gyámügyi ügyintézője felvette a kapcsolatot a bejelentést tevő fiatal édesanyjával, aki megerősítette, hogy tudott gyermekei munkavégzéséről és hozzájárult ahhoz, hogy a fiú által elmondottak jegyzőkönyvben is rögzítésre kerüljenek. Az anya a jegyzőkönyvben azt is elmondta, hogy a nagyobbik gyermek a farönkök pakolása során megerőltethette magát, mert körülbelül két hete véres váladékot köp. Arról is beszámolt, hogy a vállalkozó aznap megjelent az otthonában és segítséget kért tőle, mivel egy másik, nála dolgozó gyermek a fakitermelés során megsérült, feje berepedt. Az önkormányzat a bejelentést áttette a Zala Megyei Kormányhivatal munkaügyi felügyelőségéhez. A munkaügyi felügyelőség lefolytatta az eljárást, amely során megállapította,

hogy a bejelentést tevő kiskorút a vállalkozó 2012. július első hetétől augusztus végéig, mintegy 50 napon keresztül foglalkoztatta, napi 10-12 órás munkaidőben, erdészeti segédmunkás munkakörben, amely során a kivágott fákat gyűjtötte, a darabolt fákat gúlázta. A munkavégzés a szülő hozzájárulásával történt. Mivel a fiatal 16. életévét betöltött testvére a szülő hozzájárulásával jogszerűen végezhetett munkát, így esetében nem került sor eljárás lefolytatására. A balesettel érintett másik 14 éves fiatalra vonatkozóan a munkaügyi felügyelőség megállapította, hogy szintén erdészeti segédmunkás munkakörben foglalkoztatták. Eleinte – július hónapban – vizet hordott az ott dolgozóknak, köztük az édesapjának, majd augusztus 1-től 24-ig, balesete bekövetkeztéig, a kivágott fákat hordta, a darabolt fákat gurította, csoportosította. Az ő munkavégzésére is a szülők tudtával, beleegyezésével került sor. A tanúmeghallgatása is a szülők jelenlétében történt. A gyermekjóléti szolgálat felé nem éltek jelzéssel, mivel maga a szolgálat értesítette őket a kiskorúak munkavégzéséről.

Vizsgálatom során megkerestem a *munkavédelmi szakigazgatási szervet* is azzal kapcsolatban, hogy ellenőrzéseik során feltárnak-e, illetve tudomást szereznek-e gyermekek foglalkoztatásáról. A kapott tájékoztatás szerint a munkavédelmi hatóság a gyermekek foglalkoztatásának jogszerűségét nem ellenőrzi – ez a munkaügyi hatóság feladata –, csak a biztonságos munkavégzés körülményeit. Éppen ezért az illegális gyermekmunkára vonatkozóan statisztikával nem rendelkeznek. Nyilvántartásuk kizárólag a szervezett munkavégzés során bekövetkezett, (és azok közül is csak a bejelentett) fiatalokat érintő baleseteket tartalmazza. Ez alapján a 2010. évben 33 fő (16, 17 évesek) szenvedett 3 napon túl gyógyuló munkabalesetet, amelyből 1 életveszélyes volt. A 2011-es évben 31 fő (14, 16, 17 évesek) szenvedtek munkabalesetet, amelyből 1 eset halálos kimenetelű, 1 eset pedig súlyos csonkolásos baleset volt. A 2012-es évben pedig 23 gyermek (15, 16, 17 évesek) szenvedett munkabalesetet.

A munkaügyi hatóság eljárásával és jelzési kötelezettségével kapcsolatos megállapításaim

Eljárásom eredményeként sajnálattal kellett megállapítanom, hogy míg a korábbi vizsgálatom során a munkaügyi hatóság elnöke arról tájékoztatott, hogy célzott ellenőrzésekkel igyekeznek feltárni a gyermekek munkáltatását, az előző két évben ilyen cél-ellenőrzésekre nem került sor. Kizárólag az adott ágazat vizsgálata során igyekeztek „kiszűrni” a gyermekek illegális foglalkoztatását. Az is figyelemre méltó tény, hogy míg 2010 és 2011-ben mindössze 2-2 esetet tárt fel a munkaügyi hatóság, a 2012-es évben már 6 ilyen esetet is regisztráltak. Ennek okai nem ismertek és e vizsgálat keretei nem is teszik lehetővé annak feltárását. A gyermekek munkáltatásával kapcsolatos kutatások szerint azonban, a gyermekek munkavállalásának *elsődleges oka* minden esetben – világviszonylatban is –, *a szegénység, az elszegényedés*.

Összességében megállapítottam, hogy a gyermekek munkáltatására hazánkban is elsősorban a mezőgazdasági idénymunkák, a vendéglátás, illetve az építőipar területén került sor. Emellett a vizsgálat feltárta azt is, hogy a gyermekek éjszakai munkáltatása mellett a kockázatos, a gyermek fizikai fejlődésére veszélyes munkavégzések is jelen vannak, sőt a hatóság már több ízben feltárta külföldi állampolgárságú gyermek munkáltatását is. A konkrét esetek áttanulmányozása után ugyanakkor azt is meg kellett állapítanom, hogy a munkaügyi ellenőrök – sajnos – még mindig nem ismerik teljes körűen a gyermekekre vonatkozó speciális szabályokat, így azok az egyes munkaügyi eljárások során nem, vagy csak részben érvényesülnek.

A vizsgált időszakban 14 év alatti gyermek munkáltatásának feltárására nem került sor. Az ellenőrzések jellemzően 14-15 éves gyermekeket találtak munkavégzésen. A hatályban lévő irányelv – majd a 2012. októbertől hatályos Útmutató is – előírja, hogy a *14. évét betöltött korlátozottan cselekvőképes kiskorú tanúkénti meghallgatásához a törvényes képviselőjének előzetes beleegyezése vagy utólagos jóváhagyása szükséges*.

Az iratok alapján megállapítottam, hogy ezen kötelezettségnek a munkaügyi hatóság

jellemzően eleget tett. Az érintett 19 gyermek közül 11 meghallgatására a szülő jelenlétében, vagy utólagos jóváhagyásával került sor. A 6 román állampolgárságú gyermek esetében (Győr-Moson-Sopron megye) nem történt meghallgatás, a 7. román állampolgárságú fiataalt, valamint az éjszakai munkavégzésen ért diákot meghallgatták, azonban mindkét fiatal elmúlt 16 éves, így meghallgatásukhoz nem volt szükség a törvényes képviselője jelenlétére.

A munkaügyi hatóság *jelzési kötelezettségével* összefüggésben azonban vizsgálatom számos hiányosságot tárt fel. Ennek részben az is oka lehet, hogy a vizsgált időszakban érvényben lévő szakmai irányelv – annak ellenére, hogy a munkaügyi ellenőrzésről szóló, illetve a gyermekvédelmi törvény is előírta – nem tette kötelezővé, hanem a hatóság mérlegelésére bízta annak eldöntését, hogy él-e jelzéssel a gyermekjóléti szolgálat felé vagy sem. A felügyelőségek sajnos nem tettek eleget ennek a kötelezettségüknek. A vizsgált 10 esetből, az érintett 19 gyermekkel összefüggésben *mindössze 1 esetben*, az M6-os autópálya építkezésen dolgozó fiatal tekintetében *éltek jelzéssel* a gyermekjóléti szolgálat felé.

Álláspontom szerint azonban a munkaügyi szerv köteles eleget tenni a jogszabályi rendelkezéseknek és nem „elégedhet meg” azzal, hogy a kiskorú munkáltatását a szülőnek jelzi, vagy a szülőt bevonja az eljárásba. *A gyermek munkáltatását minden esetben jeleznie kell a gyermekjóléti szolgálat felé.* Az Alaptörvényben biztosított, a gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz való joga ugyanis „előírja”, megalapozza az állam köteleességét a gyermek személyiségfejlődése intézményes védelmére [21/1996. (V. 17.) AB határozat]. A gyermek, mint az alapjogok alanya oldalán, az életkorból adódó hátrányokat az állam oldaláról az az intézményvédelmi kötelezettség egyenlíti ki, hogy az államnak, az állami szerveknek aktívan kell cselekednie a gyermekek alapvető jogainak előmozdítása, érvényesülése és védelme érdekében. E védelemre és gondoskodásra a gyermek mindenkivel, minden állami szervvel szemben igényt tarthat. Ez alapján tehát – amennyiben az állami szervek észlelik a gyermek veszélyeztetettségét – minden szükséges intézkedést meg kell tenniük a gyermek védelme érdekében. Jelen esetben ez a munkaügyi hatóság számára a jelzési kötelezettség teljesítését jelenti. Csak így tehet eleget a Gyermekjogi Egyezmény 3. cikk 1. pontjában foglalt kötelezettséggel, mely szerint, a szociális védelem köz- és magánintézményei, a bíróságok, a közigazgatási hatóságok és a törvényhozó szervek minden, a gyermeket érintő döntésükben a gyermek mindenek felett álló érdekét veszik figyelembe elsősorban.

Fontosnak tartom hangsúlyozni azt is, hogy a Gyermekjogi Egyezmény 1. cikke alapján, *gyermek az a személy, aki tizennyolcadik életévét nem töltötte be*, kivéve ha a reá alkalmazandó jogszabályok értelmében nagykorúságát már korábban eléri.

Mindezek alapján az állami szervek részéről egészen 18 éves korukig megilleti a gyermekeket a védelem. Még akkor is, ha már önállóan munkát vállalnak. A munkaügyi hatóságnak tehát a 16-18 év közötti fiatalok esetében is minden esetben eleget kell tennie a jelzési kötelezettségének. A gyermekjóléti szolgálatnak ugyanis csak ezen jelzés ismeretében van lehetősége eldönteni – a gyermek, az őt körülvevő környezet, stb. ismeretében –, hogy szükség van-e a gyermek védelme érdekében intézkedéseket hoznia, vagy sem. Ezt azért tartom fontosnak hangsúlyozni, mert érzékelhetően kezdenek fellazulni a 16-18 év közötti korosztály tekintetében azok az intézményes garanciák, amelyek egyébként a gyermekek védelmére hivatottak. Tapasztalataim szerint ezt a még igen sérülékeny és védelemre szoruló korosztályt – annak ellenére, hogy életkoruknál fogva csak korlátozottan rendelkeznek az ügyeik viteléhez szükséges belátási képességgel – az állami szervek és sokszor maguk a gyermek védelmére hivatott szakemberek is, felnőttként kezelik és felnőtt magatartást várnak el tőlük. Ugyanakkor még nem felnőttek, és éppen emiatt számos jogszabály – így a Gyvt., vagy az Mt. – külön is rendelkezik az őket megillető, fokozott védelemről, amelyet meg kell tartani. Csak így érhető el

az Egyezményben és a speciális szabályokban megfogalmazott cél, hogy a fiatalokat egészen nagykorúvá válásukig figyelemmel kell kísérni, védelmezni kell. Az állam ezen intézményes védelmi garanciáival tehet eleget annak a kötelezettségnek, melyet az ENSZ Gyermekjogi Egyezményének aláírásával magára nézve kötelezőnek ismert el.

Hangsúlyozni szeretném azt is, hogy a munkaügyi felügyelőség *jelzési kötelezettsége abban az esetben is fennáll, ha a munkavégzésen talált gyermek nem magyar állampolgár*. A gyermek védelemhez való joga ugyanis *nem az állampolgársághoz kötődik*, hanem önmagában amiatt illeti meg a gyermeket, mert Gyermek.

A *gyermekkor* az, ami megalapozza az állam védelmi kötelezettségét, és amely számos olyan különleges garancia érvényesülését is megköveteli, amelyeknek minden gyermekekkel szemben folytatott eljárás során érvényesülniük kell. Így az eljárások alá vont kiskorúak esetében is elsődleges a gyermek voltuk, s az eljárás előtt, alatt és azt követően is a *gyermek legfőbb érdeke kell, hogy meghatározza a döntéseket és intézkedéseket*.

A gyermeki életkorból adódó hátrányokat – függetlenül attól, hogy milyen állampolgár – az állam intézményvédelmi kötelezettségének kell kiegyenlítenie, azaz az államnak, az állami szervezeteknek aktívan kell cselekednie a gyermekek alapvető jogainak előmozdítása, érvényesülése és védelme érdekében. Ezzel összhangban a gyermekvédelmi törvény is úgy rendelkezik, hogy hatálya kiterjed a Magyarország területén tartózkodó nem magyar állampolgárságú gyermekekre is.¹⁴

A vizsgálatom során jelzett tíz esetből kettőben nem magyar állampolgárságú gyermekeket (összesen hetet) foglalkoztattak illegálisan, s ez a tendencia a migráció, vagy a szabad mozgás jogának következtében erősödhet. Bár – tudomásom szerint – eddig nem tártak fel olyan esetet, amelyben magyar nyelvet nem beszélő gyermek illegális foglalkoztatását észlelték, a jövőben azonban ilyen is előfordulhat. Ezért is szükséges felhívni a figyelmet arra, hogy a közigazgatási eljárásban – így a munkaügyi hatóság eljárásában is – a *nem magyar állampolgárságú gyermeket megilleti az anyanyelv használatának a joga*.

Éppen ezért a munkaügyi hatóságnak fel kell készülnie arra is, hogy milyen eljárási protokollt követ azokban az esetekben, amikor a gyermek nem beszéli a magyar nyelvet. A hatóság ugyanis köteles gondoskodni arról, hogy a gyermeket, fiatakorút ne érje joghátrány a magyar nyelv ismeretének hiánya miatt. Ezekben az esetekben a fordítási és tolmácsolási költséget, továbbá a jeltolmácsolás költségeit az eljáró közigazgatási hatóság viseli.¹⁵

Fentiek alapján megállapítottam, hogy ellentétes a gyermek mindenek felett álló érdekével a munkaügyi felügyelőségek azon gyakorlata, miszerint ha az ellenőrzésük során gyermekek munkáltatását észlelték, a jogszabályi előírás ellenére nem értesítik az illetékes gyermekjóléti szolgálatot. A kifogásolt gyakorlat sérti a jogállamiság elvéből fakadó jogbiztonság követelményét, továbbá a gyermeki jogokkal összefüggésben – a gyermekeket az állam és a társadalom részéről megillető, kiemelt védelemhez és gondoskodáshoz való joga érvényesülése tekintetében – a visszásság bekövetkeztének állandó és közvetlen veszélyét tartja fenn.

Összegzés

A Gyermekjogi Egyezmény 32. cikk 2. bekezdésének a) pontja arra kötelezi a részes államokat, hogy *meghatározzák az alkalmazáshoz szükséges legalacsonyabb életkort vagy életkorokat*”; de maga az Egyezmény nem állapít meg ezekre konkrét életkort. A munkavállalásra vonatkozó életkorokat más egyéb nemzetközi normák, különösen a 138. sz. ILO egyezmény határozza meg. A 2. Cikk 3. 1. bekezdése szerint az *alsó korhatár nem lehet alacsonyabb az iskolaköteles életkornál és semmi esetre sem lehet kevesebb, mint 15 év*. A 3. cikk pedig előírja, hogy *olyan foglalkoztatási jogviszonyban vagy munkavégzésben, amely jellegénél,*

vagy a munkavégzés körülményeinél fogva valószínűen *veszélyezteti* a fiatalok egészségét, biztonságát vagy erkölceit, a foglalkoztatott alsó korhatára *nem lehet kevesebb, mint 18 év*.

Hazánkban a Munka Törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (Mt.) rendelkezik a munkavállaláshoz szükséges alsó korhatárról. A 34. § (2) bekezdése szerint munkavállaló az lehet, aki a tizenhatodik életévét betöltötte. Ettől eltérően munkavállaló lehet – az iskolai szünet alatt – az a tizenötödik életévét betöltött tanuló, aki nappali rendszerű képzés keretében tanulmányokat folytat. A (3) bekezdés meghatározza az ezen korhatárok alóli kivételt, mely szerint a gyámhatóság engedélye alapján a jogszabályban meghatározott kulturális, művészeti, sport-, hirdetési tevékenység keretében a tizenhatodik életévét be nem töltött személy is foglalkoztatható.

Az Mt. tehát a munkavállaláshoz szükséges életkort – az ILO egyezménynek megfelelően – a tankötelezettséghez köti, hiszen 2012. szeptember 1-jétől a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. tv. (Nkt.) 45. § (3) bekezdése értelmében a tankötelezettség a tanuló tizenhatodik életévének betöltéséig tart. A 16. életévét betöltött kiskorú azonban már – mint munkavállaló – időbeli korlátozás nélkül munkaviszonyt létesíthet. Munkaszerződése érvényességének azonban az a törvényes előfeltétele, hogy annak megkötéséhez a törvényes képviselője hozzájáruljon.

A 16 éves életkor alatt csak kivételes, konkrétan meghatározott feltételek esetében vállalhat munkát a gyermek.

– A 15. életévét betöltött, 16 év alatti gyermek kizárólag az iskolai szünet alatt, és csak akkor létesíthet munkaviszonyt, ha nappali rendszerű képzés keretében tanulmányokat folytat, és a munkaszerződés megkötéséhez törvényes képviselője hozzájárulását adta. Ha a 15. életévét betöltött 16 év alatti kiskorú nem folytat tanulmányokat, vagyis nem teljesíti a tankötelezettségét, vele – gyámhatósági hozzájárulás hiányában – munkaviszony még az iskolai szünetek idejére sem létesíthető.

– A 16 éven aluli gyermek a fentiekén kívül kizárólag külön jogszabályban meghatározott művészeti-, sport, modell-, vagy hirdetési tevékenységre és kizárólag a *gyámhatóság engedélyével* létesíthet munkaviszonyt.¹⁶

A hazai jogi szabályozás tehát megfelel a nemzetközi előírásoknak.

Mindezek ellenére azonban szeretném felhívni a figyelmet néhány olyan már hatályba lépett vagy a közeljövőben hatályba lépő jogszabály módosításra, amelyek következtében felmerülhet annak a veszélye, hogy a jövőben gyakoribbá válhat a gyermekek – nem a vonatkozó előírásoknak megfelelő, azaz – illegális foglalkoztatása.

2012. szeptember 1-jétől hatályba lépett a Nkt. azon rendelkezése, amely *a tankötelezettség korhatárát tizennyolc éves korról 16 éves korra szállítja le*. Egyelőre nem ismert, hogy ez ténylegesen hány gyermeket fog érinteni, így az sem látható előre, hogy a módosítás következményeképpen a 16-18 éves korú – szakképzetlen – gyermekek, fiatalok milyen arányban jelennek meg a munkaerőpiacon, akár az ahhoz szükséges szülői/törvényes képviselői hozzájárulás nélkül. Ennek a körülménynek a gyermekek további életútjára, valamint a munkaerőpiacra gyakorolt hatása pedagógiai, szociológiai, gyermekvédelmi kérdés, tény azonban az, hogy a 18 éven aluli fiatal szülői hozzájárulás nélküli munkavállalása – a jelenlegi szabályozás értelmében – még akkor sem tekinthető jogszerűnek, ha esetükben már nem áll fenn a tankötelezettség. Ezáltal jelentősen megnövekedhet az illegális gyermekmunka száma, még abban az esetben is, ha azok nem kerülnek a munkaügyi hatóság látókörébe.

Ugyancsak kérdéses, hogy *a duális szakképzés* megteremtésével párhuzamosan kiépülnek-e azok az ellenőrzési mechanizmusok, amelyek alapján biztosítható, hogy a 18 éven aluli gyermekek a gyakorlati képzésük során is „részesüljenek” a megfelelő – a vonatkozó jogszabályok által biztosított – munkajogi védelemben. Azaz a „munkáltatók” betartsák az Mt.

munkaidőre, pihenőidőre,¹⁷ valamint a munkavédelmi szabályok fiatalokra vonatkozó speciális előírásait.¹⁸

Természetesen tisztában vagyok azzal, hogy a szakképzés keretében végzett munka nem gyermekmunka. A 138. számú ILO egyezmény 6. Cikke kifejezetten kimondja, hogy az Egyezmény nem terjed ki az olyan munkára, amelyet gyermekek és fiatalkorúak általános vagy szakiskolában, továbbá szakképző-, illetve más képző intézményekben végeznek, sem a 14 éven felüli személyek által a vállalatoknál végzett munkára, *amennyiben ezeket a munkákat az illetékes hatóság által előírt feltételek között végzik.*(...)

Jelenleg azonban nem biztosított, hogy a szakképzés keretében – a versenyszférában tevékenykedő vállalatoknál, vagy maguknál a szakképző iskoláknál – a szakmai gyakorlatukat töltő gyermekek biztonságos, jogszabályoknak megfelelő munkáltatását rendszeresen, átfogóan ellenőriznék. A gyakorlati képzést biztosító munkahelyek *célzott munkavédelmi vizsgálatára* (eleget tesznek-e a fiatalokra vonatkozó speciális szabályoknak) a szakiskolával történő szerződéskötéskor, vagy azt követően nem kerül sor. A munkavédelmi hatóság esetenként csak a munkavédelmi ellenőrzés során szerez tudomást arról, hogy az adott munkahely egyben valamely szakképző iskola gyakorlati helye is, ahol fiatalkorúakat foglalkoztatnak. Emellett a média olyan esetről is hírt adott, amikor a szakiskola diákjai az iskola igazgatója házának építésén „végezték a gyakorlatukat”¹⁹.

Mindezek miatt szükségesnek tartom azoknak a garanciáknak, ellenőrzési mechanizmusoknak a kiépítését, amelyek biztosítják, hogy a szakképzésben részt vevő diákok munkavégzése a nemzetközi standardoknak és a belső jog normáinak is megfelelő keretek között történjen.

Végezetül különösen aggályosnak tartom a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény 27. § (5) bekezdésének azon rendelkezését is, mely szerint, ha a határozat meghozatalakor a fiatalkorú betöltötte a tizenhatodik életévét, vele szemben *közérdekű munka* büntetést lehet kiszabni.²⁰ A korábban hatályban lévő szabálysértési törvény szerint csak a 18. életévét betöltött fiatal lehetett közérdekű munkavégzésre kötelezni, amely – álláspontom szerint – jobban megfelelt a gyermekek védelmét szolgáló nemzetközi irányelveknek. A 16 éves fiatal közérdekű munkára kötelezése esetében ugyanis a fiatalkorú munkavégzésének egyébként megkövetelt feltételei – így a szülői hozzájárulás – nem állnak fenn.

Intézkedéseim

A jelentésemben feltárt alkotmányos joggal összefüggő visszasság bekövetkezte lehetőségének jövőbeni megelőzése érdekében, az Ajbt. 31. §-a alapján kezdeményezem a *Nemzeti Munkaügyi Hivatal főigazgatójánál*,

- tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a felügyelőségek, az ellenőrzésük során feltárt illegális gyermekmunka esetén minden esetben tegyenek eleget a jelzési kötelezettségüknek az illetékes gyermekjóléti szolgálat felé, továbbá
- ismételten hívja fel munkatársai figyelmét a gyermekek mindenek felett álló érdekének a munkaügyi eljárás során történő érvényesítésére, illetve
- a jelentésemben foglaltakra figyelemmel egészítse ki a munkaügyi ellenőrzésre irányadó Munkaügyi Módszertani Útmutatót arra vonatkozóan, hogy a felügyelőségeknek milyen eljárásrendet, szakmai protokollt kell követniük abban az esetben, amennyiben nem magyar állampolgárságú gyermek illegális foglalkoztatását észlelik, valamint
- a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara elnökével együttműködésben dolgozza ki azon együttműködés kereteit, amely lehetővé teszi, hogy a szakképző intézmények

gyakorlati oktatást biztosító képzési helyein is célzottan, rendszeresen ellenőrizték a 18 éven aluli gyermekek munkavégzésének körülményeit, az őket védő jogszabályok betartását.

Budapest, 2013. január 24.

Prof. Dr. Szabó Máté sk.

Melléklet 1:

1. számú melléklet

A) A gyermek- és fiataikorúakat érintő munkaügyi jogsértések
(2010-2012)

1. sz. táblázat: A gyermek- és fiataikorúakat érintő munkaügyi jogsértések alakulása

		Összes ellenőrzés			Gyermekmunka			Fiataikorú		
		2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Mezőgazdaság	munkáltató	513	412	150	1	-	1	-	1	-
	fő	3901	3047	1066	6	-	3	-	1	-
Építőipar	munkáltató	3441	1800	642	1	1	-	-	-	-
	fő	11345	6071	1928	1	1	-	-	-	-
Feldolgozóipar	munkáltató	1117	1255	487	-	-	-	1	-	1
	fő	20020	14768	6523	-	-	-	5	-	5
Kereskedelem	munkáltató	3265	4197	2037	-	-	-	-	1	1
	fő	11320	15224	5939	-	-	-	-	1	1
Szálláshely, vendéglátás	munkáltató	2852	3760	1528	-	-	-	-	6	1
	fő	6379	10769	3982	-	-	-	-	6	1
Egyéb	munkáltató	1126	1151	597	-	-	-	1	2	-
	fő	10592	12681	3339	-	-	-	4	8	-
Összesen	munkáltató	15566	15931	6503	2	1	1	2	10	3
	fő	110655	102733	32448	7	1	3	9	16	7

Az ez évi adatok 2012. április 30-ai állapotot tükröznek. A 2012. évben jelzett ügy még nem zárult le.

2. sz. táblázat: A „feketemunka” ellenőrzési adatai (ágazatonként és országosan)

		2010	2011	2012
Mezőgazdaság	munkáltató	298	119	43
	fő	1668	555	172
Építőipar	munkáltató	2735	780	204
	fő	7679	2384	538
Feldolgozóipar	munkáltató	375	222	76
	fő	1744	743	214
Kereskedelem	munkáltató	958	528	185
	fő	1579	909	319
Szálláshely, vendéglátás	munkáltató	1238	575	180
	fő	1916	1173	266
Egyéb	munkáltató	528	293	117
	fő	4744	1502	569
Összesen	munkáltató	7559	3339	1065
	fő	29869	11945	3230

**A gyermek- és fiatalkorúakat érintő munkaügyi jogsértések
(2012. 01.01.-2012.11.30.)**

		Ö	GY	F
		2012	2012	2012
Mezőgazdaság¹	munkáltató	579	2	1
	fő	4478	2	6
Építőipar	munkáltató	2483	-	1
	fő	9663	-	1
Feldolgozóipar	munkáltató	2475	-	1
	fő	26443	-	5
Kereskedelem²	munkáltató	6617	1	2
	fő	21604	1	21
Szálláshely, vendéglátás²	munkáltató	4990	1	4
	fő	13698	1	5
Egyéb	munkáltató	1956	-	-
	fő	18344	-	-
Összesen	munkáltató	22857	4	9
	fő	138686	4	38

Rövidítések:

Ö = összes ellenőrzés

GY = jogellenes gyermekmunka

F = a fiatalkorúakra vonatkozó speciális jogszabályi rendelkezések megsértése

Megjegyzések:

1 munkáltató és 1 munkavállaló esetében a jogellenes gyermekmunka egyszerűsített foglalkoztatás keretében történt.

A jogellenes gyermekmunka az 1-1 munkáltató és 1-1 munkavállaló vonatkozásában a 15-16 év közötti fiatalkorú törvényes képviselő hozzájárulása nélküli foglalkoztatásában valósult meg.

Melléklet 2:

A fiatalkorúak munkabalesetei 2010-2012 évben

Év	Baleset fajtája	Foglalkozása	Baleset rövid leírása
2010	ÉV	Diákmunkás	Egy gyümölcsösben 20 fő diákmunkás barackot gyűjtött, majd a pótkocsihoz vitték, ahol két társuk ládába öntötte a vödrökből a gyümölcsöt. Pihenő végeztével a traktorvezető dudával jelt adott a munka folytatására, majd az általa vezetett BELARUS mezőgazdasági vontatóból, pótkocsiból és lajtocsiból álló szerelvényvel befordult a következő sorba. A pótkocsin tartózkodott két diákmunkás, akik mellé felszállt a nevezett is. A szerelvény kb. 5-10 métert ment, amikor a diák leesett a pótkocsiról és bal kereke átment a mellkasán. Társa leugrott a mozgó pótkocsiról és a traktorvezetőhöz rohant, hogy álljon meg. A sérült eszméletlen állapotban volt, majd pár perc múlva magához tért, orrából és füléből folyt a vér. Mentőhelikopter szállította kórházba, ahol koponya, mellkas és tüdő sérülésekkel kezelik.
2011	Halálos	Mezőgazdasági diákmunkás	A diákmunkások az út melletti kukorica tábláiban utócímerezési munkákat végeztek. A tábla közepén lévő földúton a vegyszeres brigád vegyszerfeltöltést végzett. A gép a tábla szélén, az útra merőlegesen várta a feltöltést. Az érkező személyszállító autóbusz vezetője észlelte a brigádot, ezért megállt, de mivel nem akart várakozni elindult és a menetiránytól jobbra lévő táblára hajtott kikerülés céljából, mintegy 30 km/h-ás sebességgel, az álló kukoricasorba 5 méteres mélységben, 20-25 méter hosszúságban. A manőver után tovább akart menni, de jelezték a vegyszerezők, hogy nagy baj történt és végül megállt. A kukoricatáblában dolgozó diákot a busz halálra gázolta.
2011	SCS	Tanuló	A tanuló a tanyán, az állattartással foglalkozó magánszemélynek segített, a termény gépi erővel (szállítócsigával) magtárba juttatásánál. A csiga egy rossz mozdulatnál a jobb kéz mutató, középső és gyűrűs ujját leszakította.

2010. évben - 33 fő (16, 17 évesek)

Ebből 1 életveszélyes

2011. évben - 31 fő (14,16, 17 évesek)

Ebből 1 halálos, 1 súlyos csonkolásos

2012. évben - 23 fő (15,16, 17 évesek) A többi 3 napon túl gyógyuló munkabaleset volt.

Melléklet 3:

6/2010 számú irányelv a munkaügyi ellenőrzésről szóló 1996. évi LXXV. törvény (MET.) 3. § (1) bekezdés e) pontban foglalt ellenőrzési tárgykört érintően, az egyes védett munkavállalói csoportok foglalkoztatásának munkaügyi ellenőrzéséről.

3.1 A fiatal munkavállalókra vonatkozó speciális szabályok

Fiatal munkavállalónak a 18. életévét még be nem töltött munkavállaló minősül. A fiatal munkavállalók munkavégzésének bizonyos aspektusaira – életkorukból fakadó sérülékenyséjük okán – speciális szabályok, korlátozások vonatkoznak.

Ezek: – életkori korlátok, – munkavégzési korlátok.

A fiatal munkavállalók alkalmazását az Mt. több szabállyal korlátozza. Munkaviszonyt az létesíthet, aki a 16. életévét betöltötte. E szabálytól eltérően a 15. életévét betöltött, általános iskolában, szakiskolában, középiskolában nappali rendszerű képzés keretében tanulmányokat folytató tanuló az iskolai szünet alatt létesíthet munkaviszonyt.

A fiatal munkavállalók foglalkoztatása során a munkajogi védő szabályokat akkor is alkalmazni kell, ha a fiatalok foglalkoztatására nem munkaviszony, hanem más formában kerül sor. A tanköteles fiatalok művészeti, sport, modell vagy hirdetési tevékenység keretében történő alkalmazásához be kell szerezni a gyámhatóság engedélyét is. A munkaszerződést csak az engedély megszerzését követően, az engedélyben meghatározott határozott időtartamra lehet megkötöni.

A fiatal munkavállalókat illetően a munkaügyi ellenőrzés hatásköre **bővebb**, mint a felnőtt munkavállalók esetében. Nem csupán azokra az esetekre terjed ki, amikor foglalkoztatásra irányuló jogviszonyban áll, hanem mindazokra, amelyek esetében jogszerűen, munkavégzésre irányuló – a Met. 1. § (4) bekezdésében meghatározott – polgári jogviszonyok keretében foglalkoztatják, mivel a fiatal, munkát végző személy polgári jogi jogviszony keretében történő munkavégzésére az Mt. munkaidő és pihenőidőre vonatkozó speciális rendelkezéseit alkalmazni kell [Met. 1. § (1) bek.]

Az Mt. 72/A. §-a ugyancsak úgy rendelkezik, hogy ha a 18. életévét még be nem töltött személyt nem munkaviszony, hanem munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony keretében végez munkát, az Mt. egyes rendelkezéseit e jogviszonyok létesítésére, valamint a fiatalok foglalkoztatása során is alkalmazni kell, függetlenül a foglalkoztatásra irányuló jogviszony jellegétől. E jogviszonyok a Met. 1. § (4) bekezdése alapján:

a) a Ptk-ban szabályozott vállalkozási szerződés (Ptk. 389-415. §)

b) megbízási szerződés (Ptk. 474-487. §) alapján végzett munka.

Az említett jogviszonyok keretében történő foglalkoztatás esetén azonban az Mt. szabályai nem általánosan terjednek ki a felek közötti jogviszonyra, hanem közülük csak az Mt. 72/A. §-ában hivatkozott rendelkezések az alkalmazandók, illetve ellenőrizhetők. Ezek:

– a jogviszony létesítésének korhatárára vonatkozó speciális rendelkezések (Mt. 72. §)- ha a jogviszony létesítéséhez hatósági engedély szükséges, a szerződés csak ennek (gyámhatósági engedély) beszerzését követően köthető meg [Mt. 76. § (3) bekezdés],

– ha a jogviszony létesítéséhez hatósági engedély szükséges, a szerződés csak az engedélyben meghatározott időtartamra létesíthető (az engedély meghosszabbítása esetén az újabb határozott idejű jogviszony időtartama – a korábban létesített jogviszony időtartamával együtt – az öt évet meghaladhatja. [Mt. 79. § (3) és (5) bek.],

– határozatlan időtartamúnak kell tekinteni a jogviszonyt, ha a határozott időtartamú jogviszony azonos felek közötti ismételt létesítésére, illetve meghosszabbítására az ahhoz fűződő munkáltatói jogos érdek fennállása nélkül kerül sor és a megállapodás megkötése a munkavállaló jogos érdekének csorbítására irányul [79. § (4) bek.],

– a fiatal munkavállalók foglalkoztatására vonatkozó speciális Mt. szabályok

3.2. A foglalkoztatás életkori korlátai

A fiatalok foglalkoztatásával kapcsolatos életkori korlátozásokat az Mt. 72. § (1)-(3) bekezdései határozzák meg. E szabályok többnyire kógensék, érvényesen eltérni tőlük a fiatalok fejlődésének védelme érdekében nem lehet.

• Munkavállalóként munkaviszonyba főszabály szerint a 16. életévét betöltött személy léphet. • Ha azonban a fiatalok személy a 15. életévét már betöltötte és általános iskolában, szakiskolában, középiskolában (gimnáziumban, szakközépiskolában) nappali rendszerű képzés keretében folytat tanulmányokat, az *iskolai szünetek* (nyári, téli szünet) szintén létesíthet munkaviszonyt.

• Kivételesen a 16. életévét még be nem töltött tanköteles *fiatal* is vállalhat munkát a külön jogszabályban meghatározott művészeti, sport, modell vagy hirdetési tevékenység keretében (A sport tekintetében részletes szabályokat tartalmaz a 7/2001. (X. 4.) ISM rendelet).

A 16. éven felüli fiatal esetében a munkaviszony létesítéséhez szülői hozzájárulás nem szükséges. A 16. életévét be nem töltött személy szünet alatti munkavégzéséhez a munkáltatónak be kell szereznie a szülő (törvényes képviselő) hozzájárulását is. A művészeti, sport, modell vagy hirdetési tevékenység keretében történő foglalkoztatás esetén további feltétel a gyámhatóság engedélye. A Met. 3. § (1) bekezdésének a) pontja 2010. január 1-jétől a munkügyi ellenőrzés hatáskörét a foglalkoztatásra irányuló jogviszony létesítésének vizsgálatát illetően. A rendelkezés kiegészül a foglalkoztatási feltételek meglétének ellenőrzése körében a munkavállalói jogalanyisággal kapcsolatos életkori feltételek teljesülésével, vagyis az Mt. 72. § (1)-(7) bekezdésben foglalt rendelkezések betartásának ellenőrzésével. A Met. 1. § (1) bekezdése alapján a vizsgálati hatáskör kiterjed az Mt. 72/A. §-ában foglaltakra is.

A korábbi szabályozás a Met. 3. § (1) bekezdésének a) pontjában a foglalkoztatásra irányuló jognyilatkozatok alakszerűségét, valamint a kötelező tartalmi elemek meglétét nevesítette ellenőrzési hatáskörként. Ez azonban nem tükrözte

pontosan azt a lényeges ellenőrzési hatáskört, amely az életkori korlátozások és egyéb alapfeltételek meglétét jelentette, vagyis azt, hogy ezek figyelembevételével a munkáltató egyáltalán foglalkoztathatta-e a munkavállalót. Ez utóbbiak ugyanis nem tartoznak a foglalkoztatás alakszerűsége körébe. Az életkori korlátozások betartása, a munkavállalási képesség életkori megléte ennek következtében a fiatalokúakra vonatkozó szabályok körében, a Met. 3. § (1) bek e) pontja alapján volt ellenőrizhető. Az új szabályozás az életkori korlátozásokat kiemeli tehát a Met. 3. § (1) bekezdésének e) pontja alól, így a továbbiakban – a gyermekkorú személyekre vonatkozó foglalkoztatási tilalom fokozottabb érvényesülése érdekében – a jogviszony létesítésével kapcsolatos ellenőrzési hatáskör, a 3. § (1) bekezdés a) pontja körében vizsgálendő. Ez többek között azzal a következménnyel is jár, hogy már 1 főt érintő jog- sértés esetén is munkaügyi bírsággal sújtható a munkáltató.

A Met. 6/A. § (1) bekezdés a) pontja alapján a munkaügyi bírság kiszabása ez esetben nem kötelező, az életkori korlátok megsértése azonban – a fiatal személy egészségének, testi épségének kockáztatása következtében – mégis olyan súlyú jogsértés, melyet már egy főt érintő jogsértés esetén is indokolt munkaügyi bírsággal szankcionálni.

A 15. év alattival kötött bármilyen, vagy 16. év alatti esetében a törvényes képviselő vagy a gyámhatóság hozzájárulása nélkül kötött szerződés érvénytelen. Mindkét esetben a Met. 3. § (1) bek. a) pontja szerinti jogsértést kell megállapítani, ha azonban a fiatal munkavállaló esetében az életkori korlátokra tekintettel áll fenn foglalkoztatási tilalom, az életkori feltételek meglétének hiányát, míg ha a munkaszerződés a szükséges szülői, gyámhatósági hozzájárulás hiányában érvénytelen, a jognyilatkozata alakszerűségével kapcsolatos jogsértést.

3.3 Munkavégzési korlátok

A munkavégzési korlátok azokat az eseteket foglalják magukban, amikor a fiatal munkavállaló a munkavégzési helyen jogszerűen foglalkoztatható ugyan, a munkavégzés helye, időtartama vagy a foglalkoztatás jellege eltér az általános, felnőtt munkavállalókra vonatkozó szabályoktól.

A munkaügyi ellenőrzések során – az életkori feltételek meglétének vizsgálata mellett – mindenkor vizsgálni kell a fiatal munkavállalóknál a munkaidőre, pihenőidőre vonatkozó rendelkezések megtartását. A fiatalokúakra vonatkozó szabályok megsértése esetén a munkáltatóval szemben – legalább két munkavállalót érintő jogsértés miatt – a Met. 7. § (2) bekezdés c) pontja szerint szabható ki munkaügyi bírság.

A fiatal munkavállalókat érintően elkövetett munkáltatói jogsértések esetében általában a Met. 3. § (1) bekezdés e) pontjában meghatározott jogsértés megállapításának van helye, mely esetben a jogsértés munkaügyi bírsággal akkor szankcionálható, ha a jogsértés több munkavállalót érintett, ez esetben azonban a munkaügyi bírság kiszabása a 6/A. § (1) bekezdés d) pontjára figyelemmel kötelező is.

Szabálytalanság megszüntetésére kötelező határozatot kell hozni – mindenkor a jogsértéssel érintett munkavállaló vonatkozásában – ha a jogsértés az ellenőrzés időpontjában fennáll. A fiatal munkavállalók munkavégzésére vonatkozó szabályok megsértése esetén a munkaügyi bírság kiszabása, illetve a szabálytalanság megszüntetésére kötelezés mellett ugyancsak helye lehet a további foglalkoztatás megtiltásának, illetve a határozat fellebbezésre tekintet nélküli végrehajtása elrendelésének. A további foglalkoztatás megtiltása mindenképpen indokolt, ha a foglalkoztatás körülményei a fiatal munkavállaló egészségére, testi fejlődésére hátrányos következményekkel járhatnak. Minden esetben meg kell tiltani a további foglalkoztatást, ha a jogsértés 16. életévét még be nem töltött személyt érint.

Figyelemfelhívás abban az esetben alkalmazható, ha a – legfeljebb egy – fiatal munkavállalót érintő szabálytalanság eseti jellegű, és nem sértette jelentősen a munkavállaló jogos érdekét (pl. a munkavállaló részére csak 25 perc szünetet biztosított).

- A fiatal munkavállaló *napi munkavégzési ideje* a nyolc órát, illetve *heti munkaideje* a negyven órát nem haladhatja meg, egy hétnél hosszabb munkaidőkeretben nem foglalkoztatható. Ha a fiatal munkavállalót több munkáltató foglalkoztatja, *valamennyi* munkaidőt egybe kell számítani. Az összeszámitáskor a munkaviszonyok és az egyéb jogviszonyok alapján történő munkavégzés is figyelembe kell venni. A munkáltató ennek a kötelezettségének akkor tud eleget tenni, ha a fiatal *munkavállalói nyilatkoztatja* a további jogviszonyok fennállásáról, és az azok alapján teljesítendő napi, heti munkaidőről.

A jogsértés megállapítása esetén – a jogsértéssel érintett munkavállaló(k) vonatkozásában – a további foglalkoztatást meg kell tiltani, és a határozat fellebbezésre tekintet nélküli végrehajtását kell elrendelni.

- A fiatal munkavállaló *napi pihenőideje legalább tizenkét óra* kell, hogy legyen, ettől sem a felek megállapodása, sem kollektív szerződés nem térhet el. A heti pihenőnapok kiadásánál a *vasárnap kiadása* minden héten kötelező, mivel egyheti munkaidőkeret esetén annak összevont kiadása nem értelmezhető.

A jogsértés megállapítása esetén – a jogsértéssel érintett munkavállaló(k) vonatkozásában – a további foglalkoztatást meg kell tiltani, és a határozat fellebbezésre tekintet nélküli végrehajtását kell elrendelni.

- Fiatal munkavállaló *éjszakai munkára, rendkívüli munkavégzésre, valamint ügyeletre és készenlétre nem vehető igénybe.*

A jogsértés megállapítása esetén – a jogsértéssel érintett munkavállaló(k) vonatkozásában – a további foglalkoztatást meg kell tiltani, és a határozat fellebbezésre tekintet nélküli végrehajtását kell elrendelni.

- Ha a fiatal munkavállaló napi munkaideje a négy és fél órát meghaladja, részére *legalább harminc perc munkaközi szünetet* kell biztosítani (felnőtt munkavállaló esetében ez csupán 6 óra munkavégzés után kötelező, és akkor is csupán 20 perc).

Összevetve ezt a szabályt a munkaközi szünet általános szabályaival az állapítható meg, hogy a munkaközi szünet mértéke fiatal munkavállaló esetében is legfeljebb egy óra lehet. Figyelemmel kell lenni azonban arra az általános szabályra, hogy a munkaközi szünet a munkavállalót minden további három óra munkavégzés után is megilleti, és azok együttes időtartama az egy órát nem haladhatja meg. Ezek alapján a szabály úgy értelmezendő, hogy napi nyolc órás munkavégzés esetén két részletben kell

a fiatal munkavállaló részére munkaközi szünetet biztosítani. Miután egy-egy részlet időtartama fél áránál rövidebb nem lehet, együttes időtartama az egy órát nem haladhatja meg, kétszer fél óra munkaközi szünet jár a fiatal munkavállalónak.

A jogsértés megállapítása esetén a további foglalkoztatás megtiltása nem indokolt, természetesen több munkavállalót érintő jogsértés megállapítása esetén a munkaügyi bírság kiszabása ebben az esetben is kötelező.

- A fiatal munkavállalót évi 5 nap pótszabadság is megilleti, utoljára abban az évben, amikor a 18. életévét betölti. Rövidebb időtartamú munkaviszony esetén a szabadság természetesen időarányosan jár a munkavállaló részére. Ez a szabály alkalmazandó arra az esetre is (MK 120. kollégiumi állásfoglalás), ha a fiatal munkavállaló a 18. életévének betöltése után létesített munkaviszonyt. A fiatalorkúnak járó pótszabadság időarányos része tehát a naptári évből hátra lévő időre akkor is megilleti a munkavállalót, ha a munkaviszonya a 18. életévének betöltése után jött létre. Amint erre a nők foglalkoztatásával kapcsolatos szabályok körében hivatkoztunk, a Met. 3. § (1) bekezdésének f) pontja általános ellenőrzési hatáskört biztosít (a munkaidőre, a pihenőidőre, a rendkívüli munkavégzésre, valamint) a szabadságra vonatkozó, jogszabályban vagy kollektív szerződésben előírt rendelkezések megtartására. A szabadságra vonatkozó rendelkezések megtartása körében az általános ellenőrzési hatáskör nem csupán a szabadság tárgyévben történő kiadását foglalja magában, hanem kiterjed a szabadság mértékére, a pótszabadságra stb. Az ellenőrzés időpontjában fennálló jogsértés megállapítása esetén a foglalkoztatót kötelezni kell az adott munkavállaló(k) vonatkozásában a szabálytalanság megszüntetésére.

3.4 Egyéb szabályok

A 16. életévét be nem töltött fiatal munkavállalót érintő jogsértés esetén a munkaügyi szankciók mellett további intézkedési lehetőségek alkalmazása is szükségessé válhat:

- Minden esetben jelzéssel kell élni a fiatalok lakóhelye szerint illetékes gyámhatóság felé, amennyiben a jogsértéssel összefüggésben a szülő, törvényes képviselő felelőssége felvethető;
- további lehetőséget teremt a szankcionálásra az egyes szabálysértésekről szóló 218/1999. (XII.28.) Korm. rendelet. A 94. § (1) bekezdés c) pontja alapján szabálysértési követ el – és százezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható – az a munkáltató, aki a nők, fiatalok és a megváltozott munkaképességűek foglalkoztatására vonatkozó rendelkezéseket megsérti.

A fiatalok személyek tanúként történő meghallgatása során a Ket. szabályainak alkalmazásáról szóló 4/2009. számú módszertani útmutató (... számú irányelv, a Ket. szabályainak 2009. október 01-től történő alkalmazásához) III. fejezetének 3. pontjában foglaltak szerint kell eljárni. A leglényegesebb szabályok a következők:

A 14. évét be nem töltött kiskorú tanúként nem hallgatható meg, mivel jognyilatkozata semmis. A 14. évét betöltött korlátozottan cselekvőképes kiskorú tanúkénti meghallgatásához a törvényes képviselőjének előzetes beleegyezése vagy utólagos jóváhagyása szükséges. Amennyiben a munkaügyi ellenőrzés kiskorúak munkavégzését érinti, ennek tényét, és az általuk végzett munkát/tevékenységet a helyszíni ellenőrzésről készült jegyzőkönyvben/feljegyzésben rögzíteni kell. A kiskorúak személyazonosságát igazoltatással (esetleg bemondás alapján) meg kell állapítani és adataikat – különös tekintettel az idézhető lakcímről – a helyszíni ellenőrzésről készült jegyzőkönyvben/feljegyzésben fel kell tüntetni. Amennyiben az eljárás során szükséges, úgy a kiskorút a törvényes képviselőjével együtt a felügyelőség hivatalos helyiségében kell tanúként meghallgatni. A 14. évét be nem töltött, cselekvőképtelen kiskorú helyett a törvényes képviselője (szülő, gyám, gondnok) tehet jognyilatkozatot. A 14. évét betöltött korlátozottan cselekvőképes kiskorú a helyszíni ellenőrzés során tanúként abban az esetben hallgatható meg, ha az ellenőrzés tényéről, okáról, menetéről a felügyelő a kiskorú törvényes képviselőjét előzetesen – például telefonon – tájékoztatja és a tanúkénti meghallgatáshoz a törvényes képviselő *előzetesen hozzájárul*, vagy vállalja, hogy az ellenőrzés helyszínére megy, és a meghallgatás során jelen lesz. A törvényes képviselő hozzájárulását a helyszíni ellenőrzésről készült jegyzőkönyvben/feljegyzésben rögzíteni kell. Ha a törvényes képviselő a tanúkénti meghallgatásához nem járul hozzá, emiatt eljárási bírság kiszabásának nincs helye, és a kiskorú tanúkénti meghallgatására sem kerülhet sor. A jegyzőkönyv egy példányát a tanúként meghallgatott kiskorúnak és/vagy a jelen lévő törvényes képviselőjének a helyszínen át kell adni. A 14. évét betöltött korlátozottan cselekvőképes kiskorú a helyszíni ellenőrzés során tanúként a törvényes képviselő előzetes hozzájárulása nélkül is meghallgatható, amennyiben a felügyelő az ellenőrzéskor a törvényes képviselőt nem tudja elérni. Ebben az esetben – a tanúvallomás bizonyítékként való felhasználhatóságához – be kell szerezni a törvényes képviselő utólagos jóváhagyását. A jegyzőkönyv egy példányát a tanúként meghallgatott kiskorúnak ebben az esetben is a helyszínen át kell adni.

A törvényes képviselő utólagos jóváhagyását a kiskorúval felvett jegyzőkönyv másolatának a megküldésével célszerű beszerezni. A törvényes képviselőt ilyenkor levélben tájékoztatni kell arról, hogy a kiskorút foglalkoztató munkáltatót érintően a hatóság munkaügyi ellenőrzést folytatott le, és ennek során szükségessé vált a kiskorú tanúkénti meghallgatása. Határidő tűzésével utalni kell a Ptk. 12/A. § (2) bekezdésére, mely szerint a konkrét ügyben a korlátozottan cselekvőképes kiskorú nyilatkozatának érvényességéhez a törvényes képviselőjének utólagos jóváhagyása szükséges. Amennyiben a törvényes képviselő az utólagos jóváhagyást határidőben, vagy egyáltalán nem adja meg, eljárási bírság kiszabásának nincs helye, és a kiskorú tanúvallomása bizonyítékként nem használható fel.

Melléklet 4:

83353301

korjegyzoseg dioskal

Dióskál, Egeraracsa, Zalaszentmárton
Körjegyzőség
764 Dióskál, Béke tér 1.
Tel/Fax: 83/353-301., e.mail: dioskal@infrasa.hu
Elgyintéző: Fári Kornélia

FELJEGYZÉS

Készült: 2012. augusztus 24. napján Dióskál Körjegyzőség hivatalos
lakos bejelentése alapján.

Nevezett fenti napon felkeresett hivatalunkban és az alábbiakat
testvérével (sz: [REDACTED] 2012. évben
időszakban is) alkalmi munkát vállaltak [REDACTED] ([REDACTED]
szgk-val jár), aki Dióskál település külterületén fakitermeléssel foglalkozik.
Ungi hegyen termeltek fát, ahová rendszeresen jártak dolgozni. A sz
m3 kitermelt fa után kaptak volna 4-4.000,- Ft -ot, melyet a farak
kellett volna kifizetnie. A fiú elmondása szerint az 5m3 fát 3-4
(megjegyzés: 1000-1200,- ft-os napi díjjal dolgoznak a gyerekek)
A legutóbbi szállítás a tegnapi napon, 2012. augusztus 23-án tö
kamionnal vitték el a fát, egy [REDACTED] nevű, hévizi lakos volt a kamion s
Ezt követően [REDACTED] ismételten nem fizette ki munkabérüket
akinek az előző munkákból is még tartozik pénzzel. Kérdésére, hogy m
minden alkalommal azt válaszolja, hogy ha „ lesz apró pénze”.

Melléklet 5: Lábjegyzet

- ¹ Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (Ajbt.) 1. § (2) bekezdésének a) pont
- ² <http://www.nepszava.hu/articles/article.php?id=56747> <http://www.nol.hu/archivum/archiv-497963>
<http://www.168ora.hu/cikk.php?cikk=23188>
http://www.zalaihirlap.hu/fooldal-nap_temai/20080628_gyerekkoru_sztradaepito
- ³ Kézikönyv a Gyermekjogi Egyezmény alkalmazásához 340. oldal; UNICEF
- ⁴ <http://www.bama.hu/baranya/kozelet/botransy-ingyen-dolgoztattak-a-diakokat-223496>
http://www.nepszava.hu/articles/article.php?id=566066&referer_id=friss#null
- ⁵ A Jelentést a Gyermek Jogainak Bizottsága által 2010. november 23-án kiadott Egyezmény-specifikus irányelvek, valamint a Bizottság 2006. január 27-ei ülésén készült CRC/C/HUN/CO/2. számú záró-észrevételeiben megfogalmazott Magyarországnak szóló ajánlásainak figyelembe vételével az Emberi Erőforrások Minisztériuma Szociális-, Család- és Ifjúságügyi Államtitkárságának Gyermekvédelmi és Gyámügyi Főosztálya számos más szervezet bevonásával készítette.
- ⁶ Ld: EU Alapjogi Karta 32. cikk: A gyermekmunka tilalma és a fiatalok munkahelyi védelme; Tilos a gyermekek foglalkoztatása. A foglalkoztatás alsó korhatára – a fiatalok számára kedvezőbb szabályok sérelme nélkül és korlátozott kivételekkel – nem lehet alacsonyabb, mint a tanköteles kor felső határa; A fiatal munkavállalóknak életkoruknak megfelelő munkakörülményeket kell biztosítani, védeni kell őket a gazdasági kizsákmányolással szemben és minden olyan munkától, ami sértheti biztonságukat, egészségüket, fizikai, szellemi, erkölcsi és szociális fejlődésüket, vagy összeütközésbe kerülhet nevelésükkel, oktatásukkal.
- ⁷ Lásd 1. számú melléklet.
- ⁸ Lásd: 25/1992. (IV. 30.) AB határozat, 28/1992. (IV. 30.) AB határozat
- ⁹ A jelentés a <http://www.obh.hu/allam/jelentes/201101472.rtf> link alatt érhető el
- ¹⁰ A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 17. § (1) k) pont
- ¹¹ Az NMH jogelődje
- ¹² Lásd 3. számú melléklet
- ¹³ Az ügy érdekessége miatt, a fiatal bejelentéséről készített hivatalos feljegyzést a 4. számú mellékletben közzéteszem
- ¹⁴ Gyvt. 4. § (1) 3) E törvény szerint kell eljárni az (1) és (2) bekezdésben meghatározott személyeken kívül a Magyarország területén tartózkodó nem magyar állampolgárságú gyermek védelmében is, ha az ideiglenes hatályú elhelyezésnek, a nevelési felügyelet elrendelésének vagy az eseti gondnok kirendelésének az elmulasztása a gyermek veszélyeztetettségével vagy elháríthatatlan kárral járna.
- ¹⁵ Ezzel kapcsolatban részletesebben lásd az AJB-2614/2012 számú jelentést
- ¹⁶ 7/2001. (X. 4.) ISM rendelet a tanköteles fiatal munkavállaló sportcélú foglalkoztatásáról
- ¹⁷ A fiatal munkavállalók munkavégzésére vonatkozóan az Mt. speciális szabályokat állapít meg: Mt. 114. § (1) A fiatal munkavállaló számára éjszakai munka, valamint rendkívüli munkaidő nem rendelhető el. (2) A fiatal munkavállaló napi munkaideje legfeljebb nyolc óra lehet és a több munkaviszony keretében történő munkavégzés munkaidejét össze kell számítani. (3) A fiatal munkavállaló számára a) legfeljebb egy heti munkaidőkeretet lehet elrendelni, b) négy és fél órát meghaladó beosztás szerinti napi munkaidő esetén, legalább harminc perc, hat órát meghaladó beosztás szerinti napi munkaidő esetén, legalább negyvenöt perc munkaközi szünetet, c) legalább tizenkét óra tartamú napi pihenőidőt kell biztosítani. (4) A fiatal munkavállaló esetében a 105. § (2) bekezdésében és a 106. § (3) bekezdésében foglaltak nem alkalmazhatók. 294. § (1) E törvény alkalmazásában a) fiatal munkavállaló: a tizennyolcadik életévét be nem töltött munkavállaló
- ¹⁸ A munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény (Mvt.) 87. § E törvény alkalmazásában: 8/A. Sérülékeny csoport: az a munkavállalói kategória, amelybe tartozó munkavállalókat testi, lelki adottságaik, állapotuk következtében a munkavégzéssel összefüggő kockázatok fokozottan fenyegetnek, illetve akik maguk is fokozott kockázatot jelenthetnek munkavégzésük során (pl. fiatalkorúak, terhes, nemrégén szült, anyatejet adó nők és szoptató anyák, idősek, megváltozott munkaképességűek). Mvt. 50/A. § A sérülékeny csoportba tartozó munkavállalókat a külön jogszabályban foglaltak szerint óvni kell az őket különösen érintő egészségkárosító kockázatoktól. A munkaköri, szakmai, illetve személyi higiénés alkalmasság orvosi vizsgálatáról és véleményezéséről szóló 33/1998. (VI. 24.) NM rendelet 8. számú melléklete szerint: Fiatalkorú részére tilos olyan munkát adni, amely: - saját vagy mások egészsége, testi épsége szempontjából az átlagosat meghaladó mértékű kockázattal jár, - közepesen nehéz vagy nehéz fizikai munka, - fokozott pszichés megterheléssel jár, - amely során nagyon mérgező, a reprodukciót károsító, daganatkeltő vegyi anyagokkal kerül kapcsolatba.
- ¹⁹ <http://www.bama.hu/baranya/kozelet/botransy-ingyen-dolgoztattak-a-diakokat-223496>
- ²⁰ A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II.

törvény 26. § (5) Fiatalkorúval szemben közérdekű munkát akkor lehet kiszabni, ha a határozat meghozatalakor betöltötte a tizenhatodik életévét.